

SELVITYS HÄMEEN TYÖMARKKINOIDEN OSAAMISTARPEIDEN KERÄÄMISESTÄ JA HYÖDYNTÄMISESTÄ

31.12.2021

MDI

Aluekehittämisen konsulttitoimisto

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
1.1 Selvityksen tavoitteet	3
1.2 Selvityksen toteutus	4
2. OSAAMISTIEDON KERÄÄMINEN JA HYÖDYNTÄMINEN HÄMEESSÄ NYKYTILANTEESSA	7
2.1 Osaamistiedon kerääminen	7
2.2 Osaamistiedon tallentaminen, säilytys ja jakaminen muiden hyödynnettäväksi	12
2.3 Osaamistiedon analysointi ja jalostaminen	13
2.4 Osaamistiedon hyödyntäminen	15
2.5 Yhteenveto ja SWOT-analyysi nykytilanteesta	18
3. KEHITTÄMISTARPEET JA YHTEISTYÖN PROSESSIMALLI OSAAMISTIEDON KERÄÄMISEEN JA HYÖDYNTÄMISEEN	21
3.1 Kehittämistarpeet	21
3.2 Osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen prosessimalli	24
3.3 Yhteistyön prosessimallin hyötyjä	28
4. JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISSUOSITUKSET	30
LIITTEET	34

1. Johdanto

Viime vuosikymmenien aikana työmarkkinoiden hallitseva piirre on ollut jatkuva muutos. Teknologinen murros ja globalisaatio ovat muuttaneet yritys- ja toimialarakenteita ja johtaneet työpaikkojen rakenteen muutoksiin sekä laajemmin työmarkkinoiden dynamiikan nopeutumiseen ja mosaiikkimaistumiseen. Tämän myötä työvoiman osaamistarpeet ovat monipuolistuneet, työvoiman osaamistarpeiden muutokset ja syklit ovat nopeutuneet, työnteen kuva ja ammatit ovat laaja-alaistuneet, työvoiman käytön joustavuusvaatimus on lisääntynyt ja osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointi on vaikeutunut. Osaamis- ja työvoimatarpeiden ennakointi on vaikeutunut mm. osaamistarpeiden sirpaloituessa lukuisiin spesifeihin erityisosaamisiin ja niiden yhdistelmiin sekä tämän kehityksen vaikeaan ennakoitavuuteen.

Työn kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmat ovat olleet jatkuvasti voimistuva ilmiö. Taustasyinä tälle ovat muun muassa avoimien työpaikkojen ja työnhakijoiden sijoittuminen eri alueille, työnhakijoiden osaamisen kohtaamattomuus työnantajien vaatimuksiin sekä se, että työnvälitysjärjestelmä ei saata työn kysyntää ja tarjontaa riittävän tehokkaasti yhteen. Haaste on merkittävä, koska osalla toimialoista kärsitään työvoimapulasta ja samanaikaisesti osa työvoimasta on osaamisen kohtaamattomuuden takia työttömänä. Suomalaisilla alueilla osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on keskeinen tekijä alueiden elinvoimaisuuden varmistamisessa.

Työmarkkinoiden osaamistarpeisiin vastaaminen on keskeistä hallitusohjelman mukaisen 75 prosentin työllisyystavoitteen saavuttamiseksi. Koska työmarkkinat ovat alueellisesti erilaisia, on tarve kasvanut erityisesti aluetason osaamistarpeiden kartoittamiseen ja aluetason osaamistarpeiden ymmärryksen syventämiseen sekä aluekohtaisille osaamistarpeiden ennakointitoimille. Ymmärrys osaamistiedosta on keskeinen tekijä alueiden kehittämisen kannalta, jotta työnhakijoita ja työtehtäviä kyetään saattamaan yhteen sekä suuntaamaan koulutustoimia työmarkkinoiden osaamistarpeiden mukaisesti.

Hämeen ELY-keskuksen alueella useat eri toimijat tuottavat työmarkkinoiden osaamistarpeisiin liittyvää tilannekuvatietaa sekä myös osaamistarpeisiin liittyvää ennakointitietoa. Kyseiset tahot ovat mm. valtakunnan ja aluetason viranomaisia, oppilaitoksia, elinkeinoelämän edustajia sekä järjestöjä. Tässä selvityksessä on keskitytty kartoittamaan tietoa, miten Hämeen alueella työmarkkinoiden osaamistarpeisiin liittyvää osaamistietoa kerätään, miten hyvin sitä kyetään hyödyntämään erilaisissa tarpeissa sekä miten osaamistietoa voitaisiin hyödyntää vaikuttavammin alueen elinvoimaisuuden varmistamisessa.

1.1 Selvityksen tavoitteet

Selvityksen tavoitteena on kerätä tietoa ja kuvata, miten Hämeen ELY-keskuksen toimialueella kerätään, käsitellään ja analysoidaan, säilytetään sekä hyödynnetään osaamistarpeisiin ja osaamistarpeiden ennakointiin liittyvää osaamistietoa nykytilanteessa. Osaamistiedolla tarkoitetaan tässä selvityksessä tietoa työmarkkinoilla tarvittavasta osaamisesta, josta on kysyntää nykyhetkellä, lähitulevaisuudessa (esim. puoli vuotta) tai pidemmällä tähtäimellä (esim. kolmen tai kymmenen vuoden päästä). Lisäksi selvityksen tavoitteena on ollut tuottaa tietoa, miten alueellista osaamistiedon kartoitusta ja hyödyntämistä voitaisiin kehittää vahvemmin eri osapuolia hyödyttäväksi, yhdensuuntaisemmaksi ja kokonaisuutena vaikuttavammin toiminnaksi.

Selvitystyö on toteutettu kahden päätyökokonaisuuden kautta, joita ovat 1) nykytilan kuvaus sekä 2) nykytilaan ja tulevaisuuden kehittämistarpeisiin liittyvien johtopäätösten ja kehittämissuosituksen muodostaminen.

Nykytilanteen analyysissa on vastattu seuraaviin selvityskysymyksiin:

- Miten osaamistietoa kerätään eri tahojen toimesta? Mitä tietoa kerätään, miten tietoa kerätään ja kuinka säännöllistä tiedon kerääminen on?
- Mihin osaamistietoja tallennetaan ja miten tietoa säilytetään? Kenen käytettävissä tallennettu tieto on?
- Miten ja millä keinoin osaamistietoa analysoidaan? Miten tietoa käsitellään, kenen kanssa tietoa käsitellään, miten ja kenelle käsitellystä tiedosta viestitään? Miten käsittelyssä hyödynnetään valmista alueellista ja valtakunnallista tietoa (esimerkiksi alueelliset kehitysnäkymät, ammattibarometri yms.)? Miten ja kenelle käsitellystä tiedosta viestitään?
- Miten osaamistietoa hyödynnetään (tilan seuranta? ennakointi)? Mihin käyttötarkoituksiin tietoa tällä hetkellä käytetään ja miten sitä voisi hyödyntää nykyistä paremmin? Millaisia tietotarpeita toimijoilla ja voidaanko näihin tarpeisiin vastata olemassa olevalla tiedolla?

Työssä on tuotettu johtopäätöksiä ja suosituksia seuraaviin kysymyksiin:

- Mitkä ovat nykytilanteen vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia? (SWOT-analyysi)
- Mitkä ovat toimenpiteitä, joilla osaamistieto olisi tulevaisuudessa paremmin hyödynnettävissä alueen ennakointityössä?

Työssä muodostettavissa suosituksissa on huomioitu seuraavia näkökulmia:

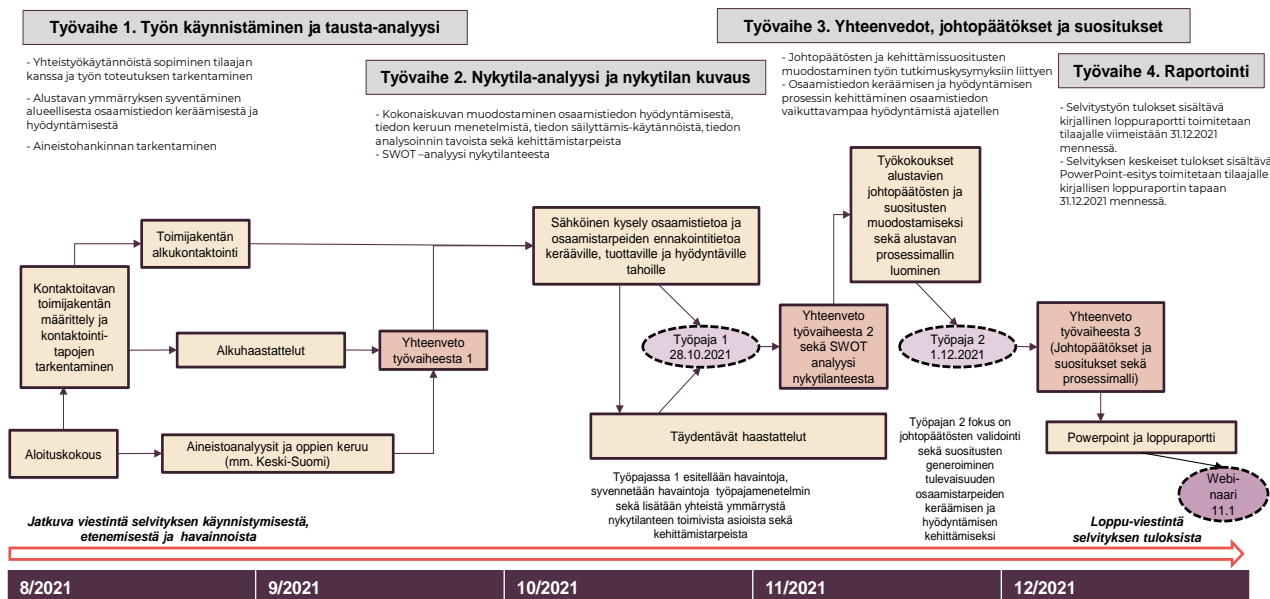
- Miten osaamistiedon keräämistä ja tiedon hyödyntämistä voitaisiin kehittää, jotta se palvelisi nykyistä paremmin tunnistettuja hyödyntämistarpeita, työmarkkinoiden tarpeita sekä mm. TE-palveluiden hankintojen suunnittelua, erilaisten koulutuspalveluiden suunnittelua sekä alueellisen urahjauksen toteuttamista.
- Yleisesti suositukset on pyritty laatimaan niin, että niitä voidaan hyödyntää suunniteltaessa toimenpiteitä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja alueen elinvoiman varmistamiseksi.

Edellisiin kysymyksiin vastaamisen lisäksi selvityksessä on tuotettu osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen prosessimalliehdotus, jonka tavoitteena on ollut kuvata, miten osaamistietoa voitaisiin tuottaa ja hyödyntää alueellisessa yhteistyössä vaikuttavammin.

1.2 Selvityksen toteutus

Selvitystyö kytkeytyi Hämeen alueella laajempaan käynnissä olevaan useita toimijoita koskevaan osaamistarpeiden keräämisen ja hyödyntämisen sekä ennakoinnin kehittämisprosessiin. Tästä johtuen selvityksen toteutusprosessi on pyritty kytkemään kyseiseen kehittämistyöhön ja selvityksessä on kiinnitetty erityistä huomioita toimijakentän sitouttamiseen. Selvitysprosessissa on pyritty kuulemaan laaja-alaisesti erilaisia osaamistietoa kerääviä ja hyödyntäviä tahoja työn eri vaiheissa. Selvityksessä on pyritty tuottamaan tietoa, miten alueellista yhteistyötä voitaisiin asian suhteen kehittää ja mitä hyötyjä yhteistyön tiivistäminen tuottaisi.

Työ toteutettiin neljän tosiaan täydentävän työvaiheen kautta, joita olivat 1. Työn käynnistäminen ja tausta-analyysi, 2. Nykytila-analyysi ja nykytilan kuvaus, 3. Yhteenvedot, johtopäätökset ja suositukset sekä 4. Raportointi. Työn toteutusprosessi on esitetty kuvassa 1.

Kuva 1. Selvityksen työvaiheet ja niiden sisällöt

Työssä hyödynnettiin erityyppisiä laadullisia menetelmiä. Menetelmät on kuvattu seuraavassa tiivistetysti.

Aineistoanalyysi. Kirjoituspöytätyönä tehdyn aineistoanalyysin kautta kartoitettiin tietoa osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen nykytilanteesta Hämeessä. Työvaiheen tuloksia käytettiin hyväksi seuraavissa työvaiheissa täsmennettäessä primääriaineiston hankintatarpeita.

Sähköinen kysely. Tutkimuksessa pyrittiin tavoittamaan sähköisellä kyselyllä mahdollisimman laaja joukko nykyisiä osaamistietoa kerääviä ja hyödyntäviä tahoja Hämeen alueella. Kysely toteutettiin Hämeen jatkuvan oppimisen ja elinikäisen ohjauksen teemaryhmien, koordinaatioryhmän ja TE-hallinnon yhteistyöryhmän jäsenien ja varajäsenien verkostojen kautta. Kyselylinkki lähetettiin näille tahoille sekä vastattavaksi että eteenpäin toimitettavaksi muulle osaamistietoa keräävälle ja hyödyntävälle vastaajajoukkoille. Kysely toteutettiin ajalla 12.10-28.10.2021. Koska sähköiseen kyselyyn saatiin rajallinen määrä vastauksia, täydennettiin vastauksia marraskuun aikana haastattelututkimuksella. Vastauksia kyselyyn ja haastattelututkimukseen saatiin lopulta yhteensä 51 kappaletta.

Haastattelut. Työssä toteutettiin kahden tyyppisiä haastatteluita. 1) Alkuhaastattelulla kerättiin tietoa työn lähtökohdista ja tavoitteista toiminnan läheiseltä taholta. Tietoa käytettiin alustavien tutkimushypoteesien muodostamisessa, käynnistyvän työn suuntaamisessa, primääritiedon tarpeiden täsmennyksessä ja ymmärryksen lisäämisessä tutkittavasta kentästä. Alkuhaastattelussa haastateltiin yhteensä kahdeksan asiantuntijaa. 2) Kohderyhmä- ja asiantuntijahaastattelujen avulla syvennettiin ja täydennettiin kyselystä saatuja tietoja sekä täydennettiin tietoja kehittämistarpeisiin liittyen. Kohderyhmä- ja asiantuntijahaastatteluja toteutettiin 13 henkilölle. Haastattelulla kerättiin tietoa myös Keski-Suomen ELY-alueelta hyvistä käytännöistä työmarkkinoiden osaamistarpeiden ennakointiin liittyvästä alueellisesta yhteistyöstä. Yhteensä haastatteluja toteutettiin 21 kappaletta.

Työpajat. Työssä järjestettiin kaksi työpajaa. Ensimmäisessä 28.10.2021 järjestetyssä työpajassa jalostettiin kyselyn ja haastatteluiden havaintoja, kerättiin lisätietoja osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen käytännöistä sekä työstettiin SWOT-analyysia. Toisessa 1.12.2021 järjestetyssä työpajassa validoitiin selvityksen alustavia johtopäätöksiä, työstettiin alustavia kehittämissuosituksia sekä jalostettiin alustavaa prosessimallia.

Selvitys on toteutettu Hämeen ELY-keskuksen toimeksiannosta. Selvitystyötä ohjasi ohjausryhmä, joka toi työn toteutukseen arvokkaita näkemyksiä sekä suuntasi selvityksen toteutusta. Ohjausryhmässä olivat edustettuina Hämeen ELY-keskuksen, Hämeen TE-toimiston sekä Päijät-Hämeen ja Kanta-Hämeen liiton asiantuntijoita. Selvitys toteutettiin vuoden 2021 elokuun ja joulukuun välisenä aikana.

2. Osaamistiedon kerääminen ja hyödyntäminen Hämeessä nykytilanteessa

Hämeen osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen nykytilannetta kartoitettiin selvityksessä sähköisellä kyselyllä sekä asiantuntijahaastatteluiden avulla. Kyselyn vastaajien taustatiedot löytyvät kootusti liitteestä 1. Kyselyyn saatiin 51 vastausta. Vastauksia kyselyyn saatiin erityyppisistä organisaatioista (ELY-keskus, TE-toimisto, Maakunnan liitto, oppilaitokset, kunnat, yritykset, järjestöt). Vastauksissa painottuvat erityisesti alueen oppilaitokset, jotka edustavat 25 prosenttia saaduista vastauksista. Varsinkin yrityksiltä ja kunnilta saatiin kyselyyn rajallisesti vastauksia suhteessa toimijoiden määrään alueella. Muista organisaatioista vastauksia saatiin suhteessa toimijoiden määrään alueella varsin kattavasti.

Tietoa nykytilanteesta kerättiin neljään teemaan liittyen, joita olivat osaamistiedon kerääminen, osaamistiedon tallentaminen ja säilytys, osaamistiedon analysointi ja jatkojalostaminen sekä osaamistiedon hyödyntäminen. Näiden lisäksi tietoa kerättiin muun muassa osaamistiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen liittyvästä yhteistyöstä, tiedonkeruun systemaattisuudesta, hyvistä ja toimivista käytännöistä, kerätyn osaamistiedon jakamisesta muiden hyödynnettäväksi sekä kehittämistarpeista. Seuraavassa on esitetty nykytilanteen keskeisiä havaintoja edellä mainittuihin teemoihin liittyen.

2.1 Osaamistiedon kerääminen

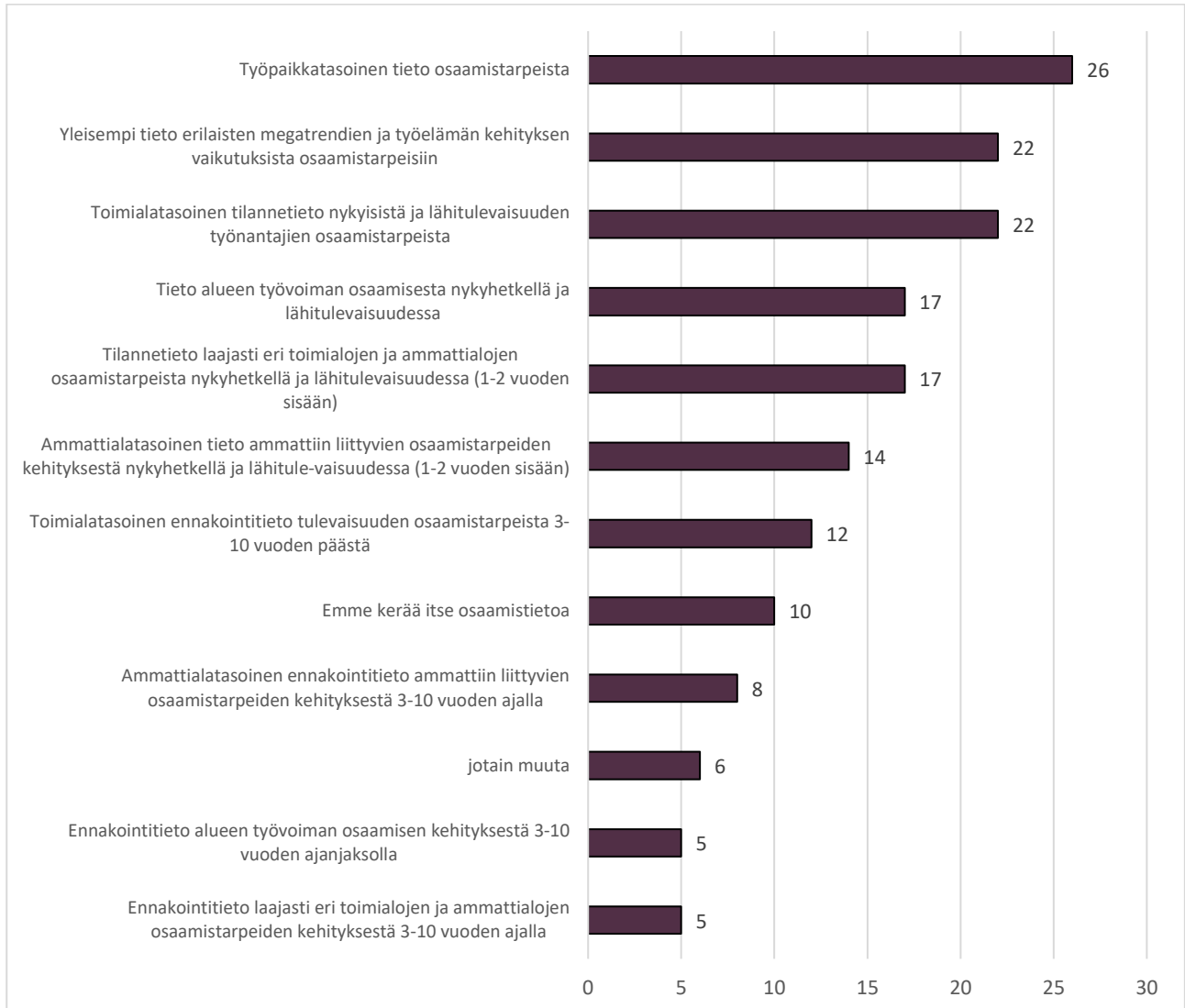
Osaamistiedon keräämisen suhteen selvityksessä kartoitettiin tietoa siitä, keräävätkö erityyppiset organisaatiot osaamistietoa, minkälaista osaamistietoa ne keräävät, millä tavoin ja keneltä osaamistietoa kerätään sekä kuinka systemaattista tiedon kerääminen on.

Nykytilanteessa Hämeen alueella on useita organisaatioita, jotka keräävät osaamistietoa. Samalla erityyppistä (nykytilanne, ennakointitieto, toimialakohtainen tieto, ammattikohtainen tieto jne.) osaamistietoa kerätään kohtuullisen laajasti. Tiedonkeruussa on kuitenkin vahvempi painotus erityisesti lyhyen aikavälin tilannekuva- ja ennakointitiedolla. Erityisen monessa organisaatiossa kerätään tietoa oman organisaation osaamistarpeista, mikä on oletettavaakin organisaatioiden suunnitellessa omaa toimintaansa ja sen kehittämistä. Useat organisaatiot keräävät lyhyen aikavälin tietoa myös yksittäisten toimi- ja ammattialojen kohdalla sekä myös laajemmin usealta toimi- ja ammattialalta. Lisäksi merkittävä määrä organisaatioita kerää tietoa yleisemmällä tasolla toimintaympäristön ja laajempien megatrendien vaikutuksesta työelämän osaamistarpeisiin.

Organisaatiotyyppien välillä on kyselyn tulosten mukaan jonkin verran painotuseroja siinä, mitä tietoa ne keräävät. Oppilaitokset keräävät erityisesti tilanne- ja lähitulevaisuuden kehitystietoa ammattiala-, toimiala- ja työpaikkakohtaisista osaamistarpeista sekä megatrendien vaikutuksista osaamistarpeisiin. Näiden pohjalta koulutusten sisältöä voidaan suunnata ja kehittää niitä työmarkkinoiden osaamistarpeisiin. ELY-keskus puolestaan kerää tilannetietoa ja lähitulevaisuustietoa eri toimialojen ja ammattialojen osaamistarpeista, joita raportoidaan muun muassa Alueelliset kehitysnäkymät -julkaisuissa. TE-toimisto taas kerää vahvemmin tilannetietoa ja lähitulevaisuustietoa työpaikka- ammattiala- ja toimialatasoisesti sekä tietoa alueen työvoiman osaamisesta. Myös kunnat ja kuntien kehittämissyhtiöt keräävät tietoa työpaikka-, ammattiala- ja toimialatasoisesti sekä alueidensa työvoima osaamisesta. Maakunnan liiton tiedonkeruu painottuu taas laajemmin eri toimialojen ja ammattialojen osaamistarpeiden ennakointiin pidemmällä yli kahden vuoden aikavälillä sekä megatrendien vaikutuksista työelämän osaamistarpeisiin. Yritysten tiedonkeruu taas painottuu erityisesti oman organisaation

osaamistarpeiden kartoittamiseen lyhyellä aikavälillä sekä jonkin verran myös toimialatasoiseen tiedonkeruuseen.

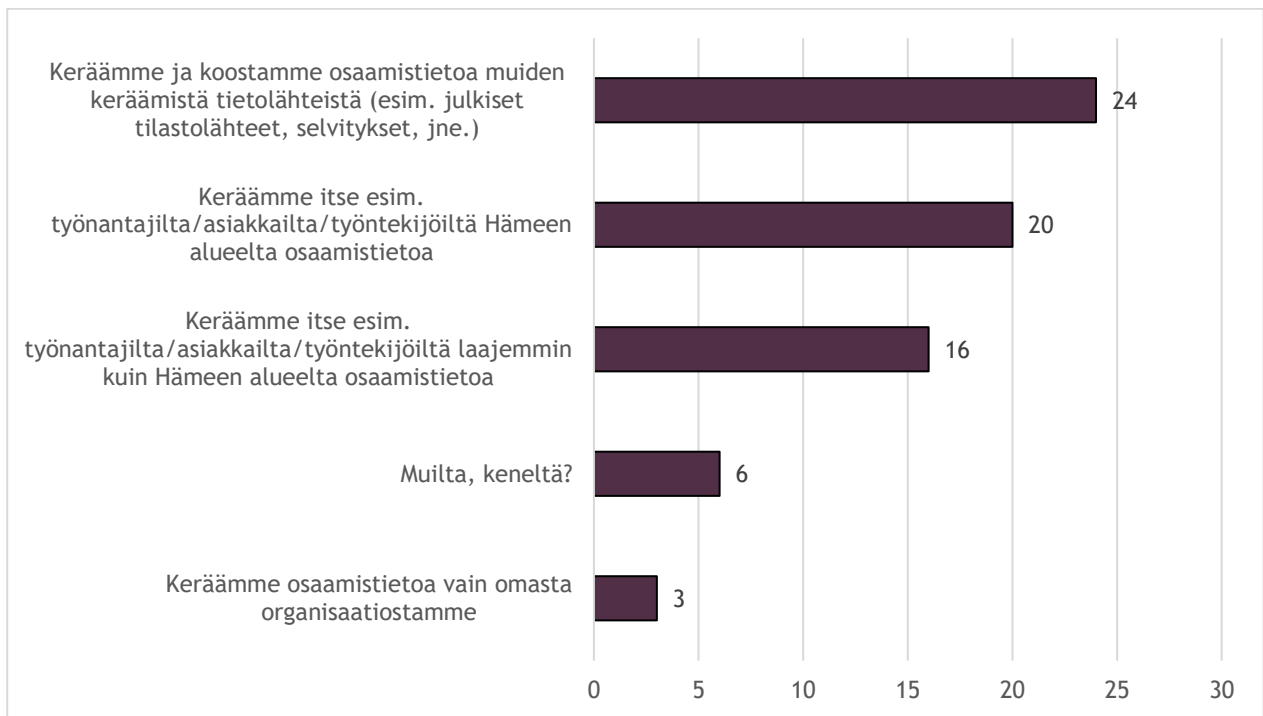
Erityisesti yritysten kohdalla, mutta myös muun tyyppisissä organisaatioissa, osaamistietoa ei kerätä lainkaan. Erityisesti pienemmillä organisaatioilla ei ole kykyä eikä välttämättä tarvetta itsenäiseen osaamistiedon keräämiseen. Lisäksi olemassa olevat tiedon lähteet saatetaan kokea riittäviksi osaamistiedon hyödyntämistarpeita ajatellen, eikä omaa tiedonkeruuta tarvita.

Kuva 2. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”minkälaista osaamistietoa organisaationne kerää?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Hämeen alueella osaamistietoa kerätään pääasiassa kahdesta eri lähteestä. Keskeisiä lähteitä ovat muiden keräämät ja koostamat aineistolähteet sekä työnantajilta ja asiakkailta erilaisissa tapaamisissa kerättävä tieto. Tärkeimpiä keinoja, joilla tieto kerätään, ovat valmiiden selvitysten ja raporttien analysointi sekä erityisesti työnantaja- ja asiakastapaamiset, joita tehdään muun työn ohessa. Näitä tiedonkeruun tapoja hyödynnetään laajasti erityyppisissä organisaatioissa. Tämän lisäksi erityyppisissä organisaatioissa tietoa kerätään julkisessa käytössä olevista tilastotietokannoista. Osa organisaatioista toteuttaa myös kyselyitä ja haastattelututkimuksia, joilla työnantajilta kerätään osaamistarpeista tietoa. Erityisesti kyselyiden haasteena tuodaan esiin vaikeus saada riittävän kattavasti vastauksia, jotta aineistoa voitaisiin hyödyntää toivotunlaisesti. Tätä tiedonkeruun tapaa hyödynnetään muun muassa oppilaitoksissa, kunnissa ja kehittämissyhtiöissä sekä viranomaisten toimesta. Ainoastaan omista organisaatioista tietoa keräävät

lähinnä yritykset. On huomioitava, että merkittävä osa organisaatioista kerää osaamistietoa myös Hämettä laajemmalta alueelta. Näitä organisaatioita ovat erityisesti oppilaitokset sekä henkilöstövuokrausyritykset.

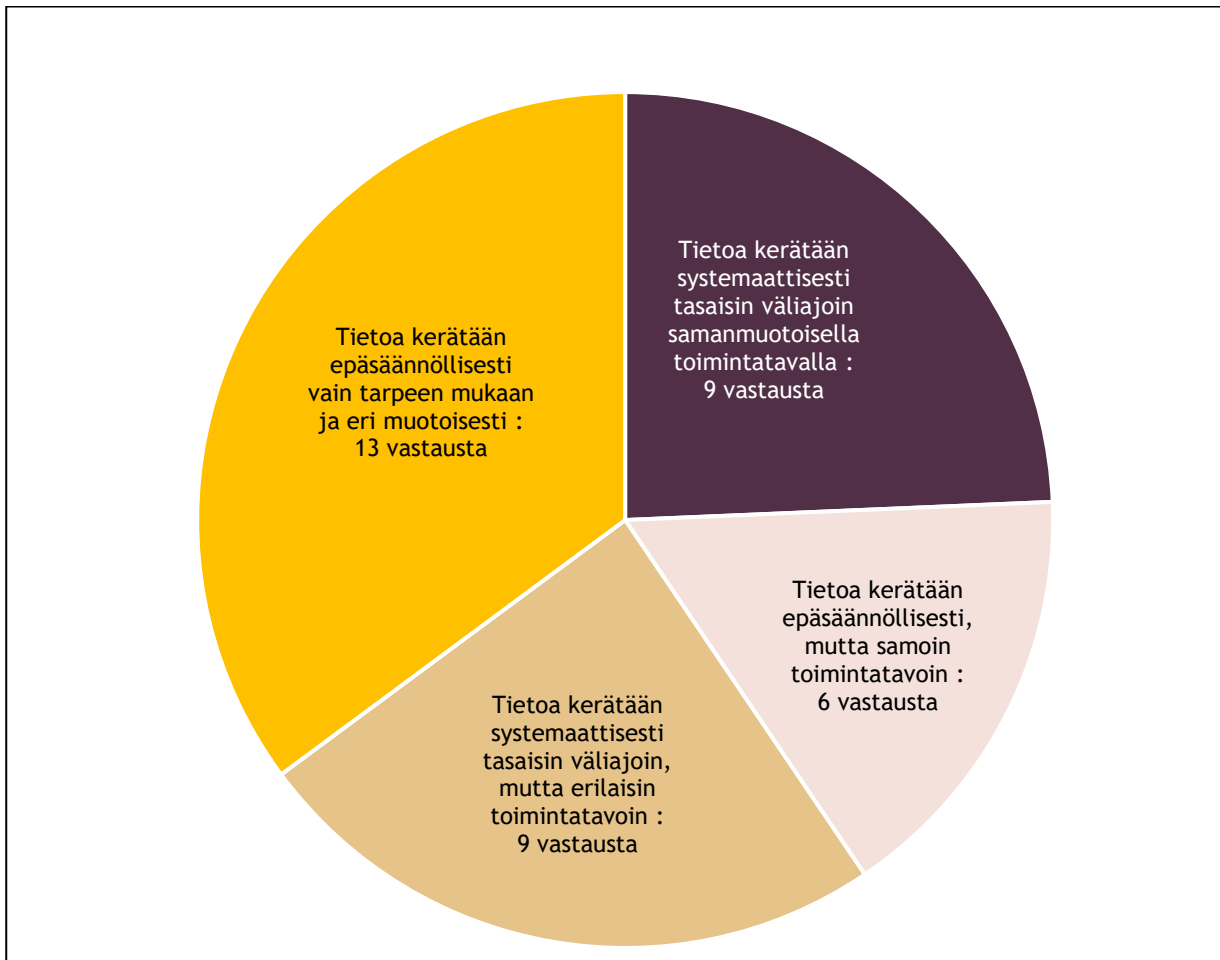

Kuva 3. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”keneltä tai mistä osaamistietoa kerätään?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 4. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”millä tavoin osaamistieto kerätään?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

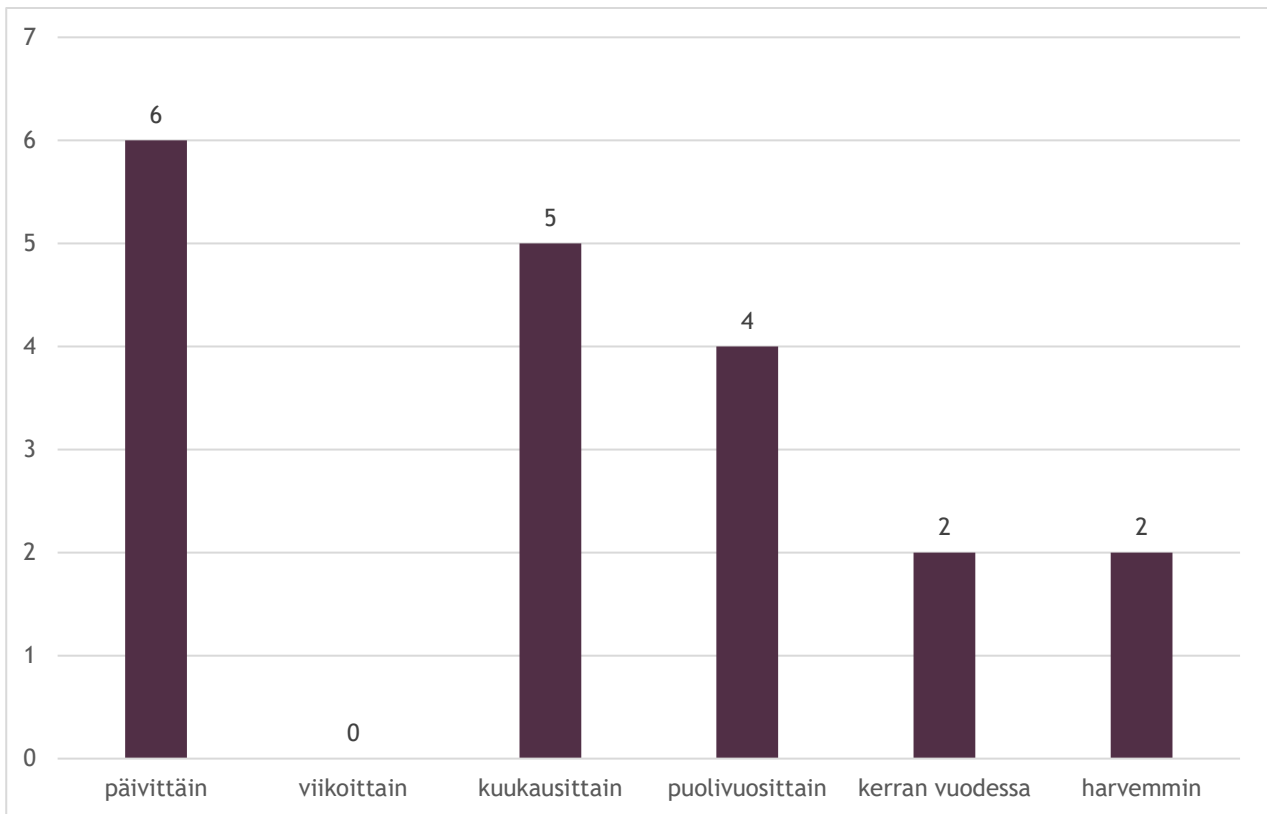
Osaamistiedon keruuta tehdään Hämeen alueella pienemmässä osassa organisaatioista säännöllisin väliajoin ja samanmuotoisella tiedonkeruun tavalla. Vain noin neljäsosa vastaajista kokee, että heidän organisaatioillaan on systemaattiset ja samanmuotoiset tiedonkeruun toimintatavat. Näitä organisaatioita ovat esimerkiksi oppilaitokset, kunnat ja kehittämissyhtiöt sekä yrittäjäjärjestöt. Merkittävällä osalla toimijoista tiedonkeruuta tehdään kuitenkin vain oman tilannekohtaisen tarpeen mukaan ja tilannekohtaisesti erilaisin menetelmin. Kyselyn mukaan yli kolmessa neljäsosassa organisaatioista tietoa kerätään epäsäännöllisemmin ja/tai tilannekohtaisesti eri muotoisilla menetelmillä.

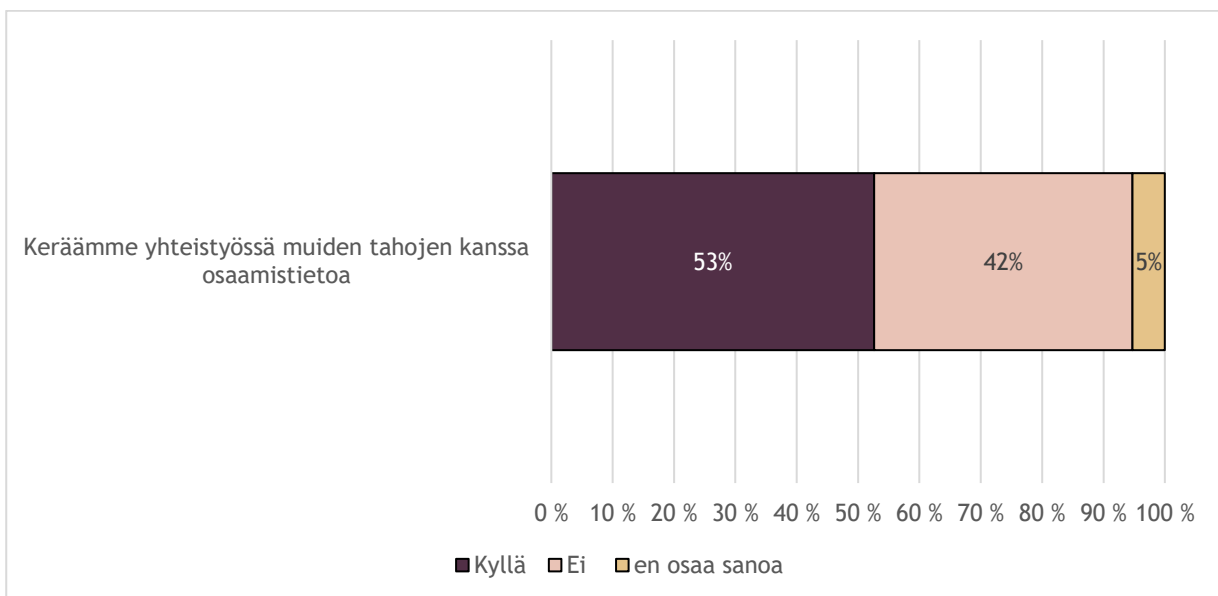
Kuva 5. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”kuinka systemaattista oman organisaation osaamistiedon keruu on?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Ne organisaatiot, jotka keräävät tietoa säännöllisin väliajoin, keräävät tietoa yleensä päivittäin, kuukausittain tai puolivuositain. Erityisesti ne organisaatiot, jotka keräävät tietoa työnantaja- ja asiakastapaamisissa, keräävät tietoa päivittäin. Sen sijaan esimerkiksi kyselyillä tietoa kerätään yleensä harvemmin, kuukausittain, puolivuositain tai esimerkiksi kerran vuodessa. Säännöllisesti osaamistietoa keräävien organisaatioiden tiedonkeruussa on siis jonkin verran eroja siinä, miten usein tietoa kerätään. Suuri osa organisaatioista kuitenkin tuottaa tietoa useamman kerran vuodessa.

Hämeen alueella osaamistiedon keräämisessä tehdään yksittäisten organisaatioiden kohdalla yhteistyötä. Kyseessä on esimerkiksi kuntien kehittämissyhtiöiden ja kuntien välinen yhteistyö sekä joissain tapauksissa oppilaitosten välinen yhteistyö. Laajempia yhteistyöverkostoja Hämeessä tiedonkeruuseen ei ole syntynyt, vaan yhteistyötä tehdään pienemmissä klusterimaisissa yhteistyöverkostoissa.

Kuva 6. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa säännöllisesti keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”kuinka usein osaamistietoa kerätään?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 7. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia väittämään ”keräämme yhteistyössä muiden tahojen kanssa osaamistietoa” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

2.2 Osaamistiedon tallentaminen, säilytys ja jakaminen muiden hyödynnettäväksi

Osaamistiedon keräämisen jälkeen keskeinen näkökulma tiedon hyödynnettävyyttä ajatellen on, miten tietoa säilytetään ja jaetaanko tietoa laajemmin muiden organisaatioiden hyödynnettäväksi. Selvityksessä kartoitettiin tietoa, onko tiedon säilyttämiseksi luotu järjestelmiä, tallennetaanko tieto systemaattisesti ja onko tallennettu tieto muiden hyödynnettävissä.

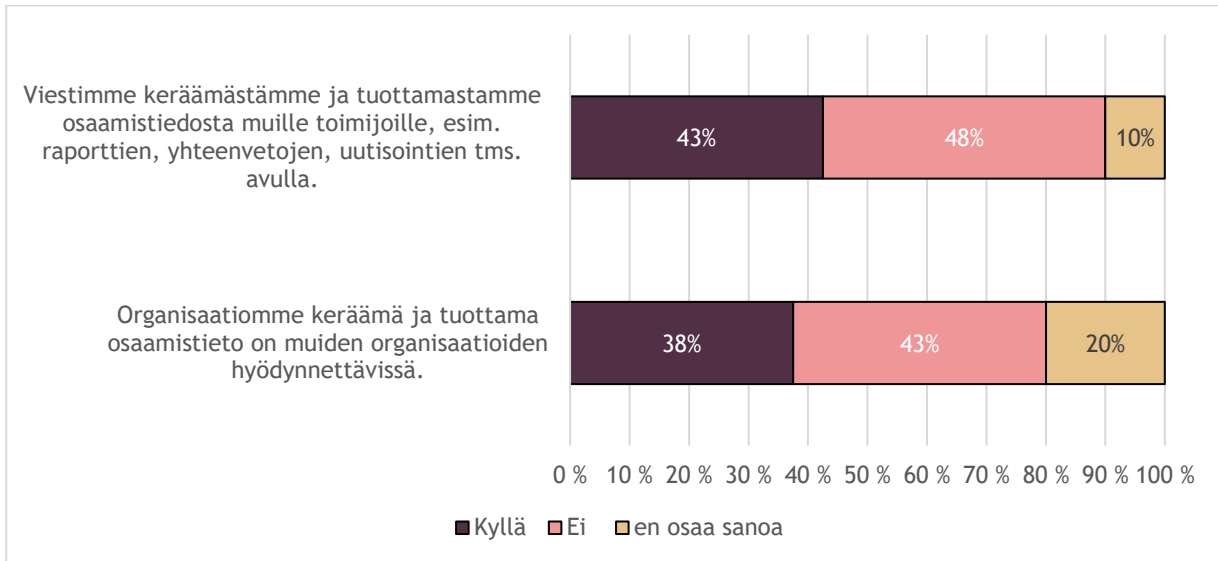
Kyselyn mukaan useilla organisaatioilla Hämeen alueella on käytössä kerätyn osaamistiedon tallentamiseen ja säilyttämiseen sähköisiä järjestelmiä. Tietoa tallennetaan muun muassa Power BI ja Teams -tyyppisille alustoille. Lisäksi monet organisaatiot käyttävät perinteisiä Excel-tiedostoja tiedon tallentamista ja säilyttämistä varten. Näitä tiedon säilyttämisen tapoja hyödyntävät erityyppiset organisaatiot, mutta niitä on käytössä erityisesti oppilaitoksilla ja viranomaisilla.

Toisaalta kerättyä tietoa ei myöskään varsin laajasti tallenneta systemaattisesti mihinkään järjestelmiin, vaan tieto säilyy yksittäisten henkilöiden omassa tiedossa. Tätä tapahtuu erityisesti silloin, kun tieto kerätään työnantaja- ja asiakastapaamisissa. On huomattava, että useilla henkilöillä on siis hallussaan osaamistietoa, joka ei siirry järjestelmiin eikä sitä jäsennellysti koota sähköiseen muotoon laajemmin tai myöhemmin hyödynnettäväksi.

Kerätyn tiedon tallentamiseen ei alueelta löydy laajasti toimijajoukon yhteisiä tietoaalustoja, jotka olisivat laajasti eri organisaatioiden käytössä. Yksittäisten toimijoiden välillä on kuitenkin esimerkiksi Teams-tyyppisiä alustoja, joissa voidaan jakaa omia tiedostoja sekä näkemyksiä alustalla mukana oleville organisaatioille. Nämä ovat kuitenkin yksittäisten organisaatioiden välisiä alustoja. Lisäksi tietoa jaetaan muun muassa raporttien ja selvitysten muodossa erityisesti alueellisten viranomaisten toimesta. Kerätty osaamistieto on siis joissain tapauksissa muidenkin, kuin tiedon kerääjän hyödynnettävissä. Nykyhetkellä tiedon jakamisen toimintatapoja ei ole kuitenkaan laajasti käytössä. Silloin kun hallussa olevaa tietoa jaetaan, sitä ei jaeta vain sopivilta osin.

Kuva 8. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen "mihin kerätty osaamistieto tallennetaan?" (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 9. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia väittämiin osaamistiedosta viestimiseen ja tiedon jakamiseen liittyen (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Yleisesti kerätystä osaamistiedosta tiedotetaan ja viestitään vain osassa organisaatioista. Erityisen laajaa toimijajoukossa viestiminen ei kuitenkaan ole. Viestinnän tapoja ovat julkiset raportit ja selvitykset, yhteistyökumppaneille järjestettävät tilaisuudet, uutiskirjeet sekä median kautta uutisointi.

2.3 Osaamistiedon analysointi ja jalostaminen

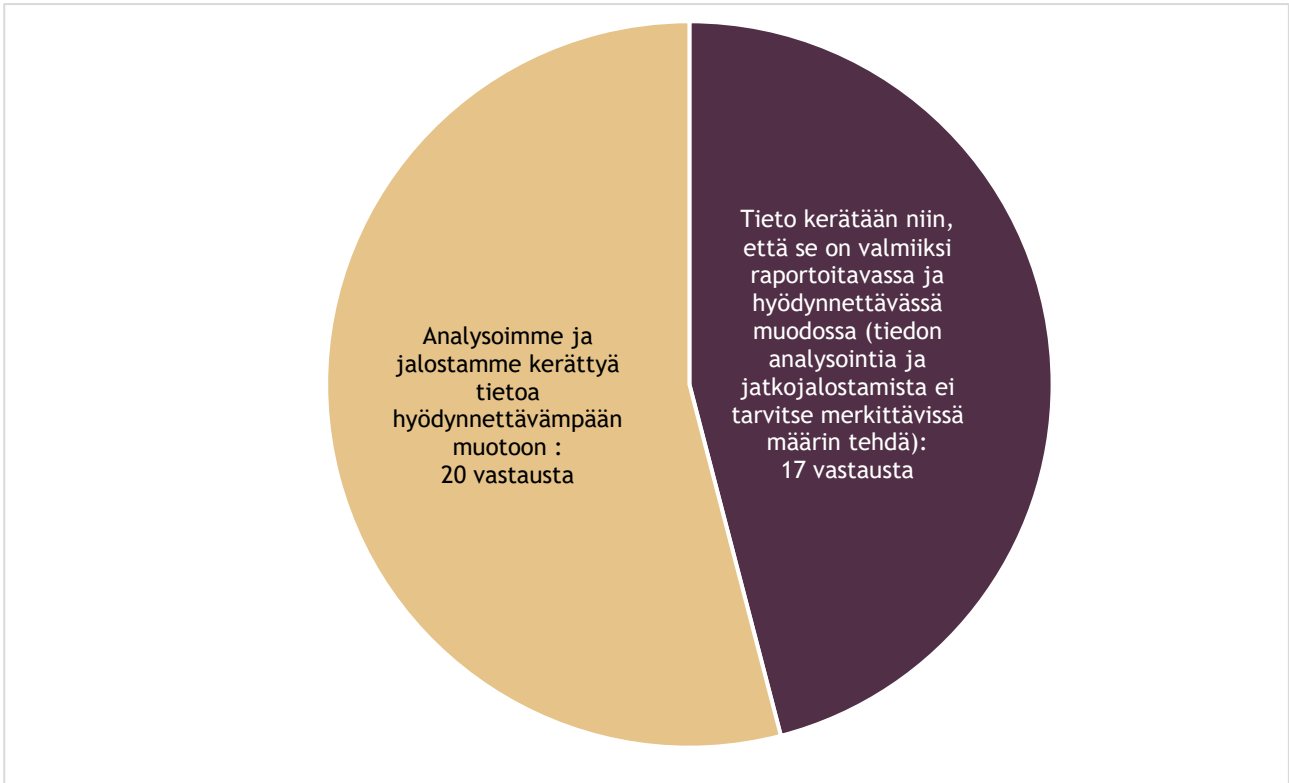
Selvityksessä kerättiin tietoa myös siitä, vaatiiko kerätty osaamistieto jollain tavalla tiedon lisäanalyysia ja jatkojalostamista hyödynnettävään muotoon. Selvityksessä myös tutkittiin millä tavoilla tietoa analysoidaan ja jatkojalostetaan ja tehdäänkö asiassa yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa.

Kyselyn tulosten mukaan merkittävä osa kerätystä osaamistiedosta vaatii tiedon analysointia ja jatkojalostamista ennen kuin sitä voidaan hyödyntää. Kerättyä osaamistietoa jatkojalostetaan erityisesti silloin, kun kyseessä on pidemmän ajan ennakkointiin liittyvä tieto, mutta myös lyhyemmän aikavälin tieto vaatii joissain tapauksissa jatkojalostamista.

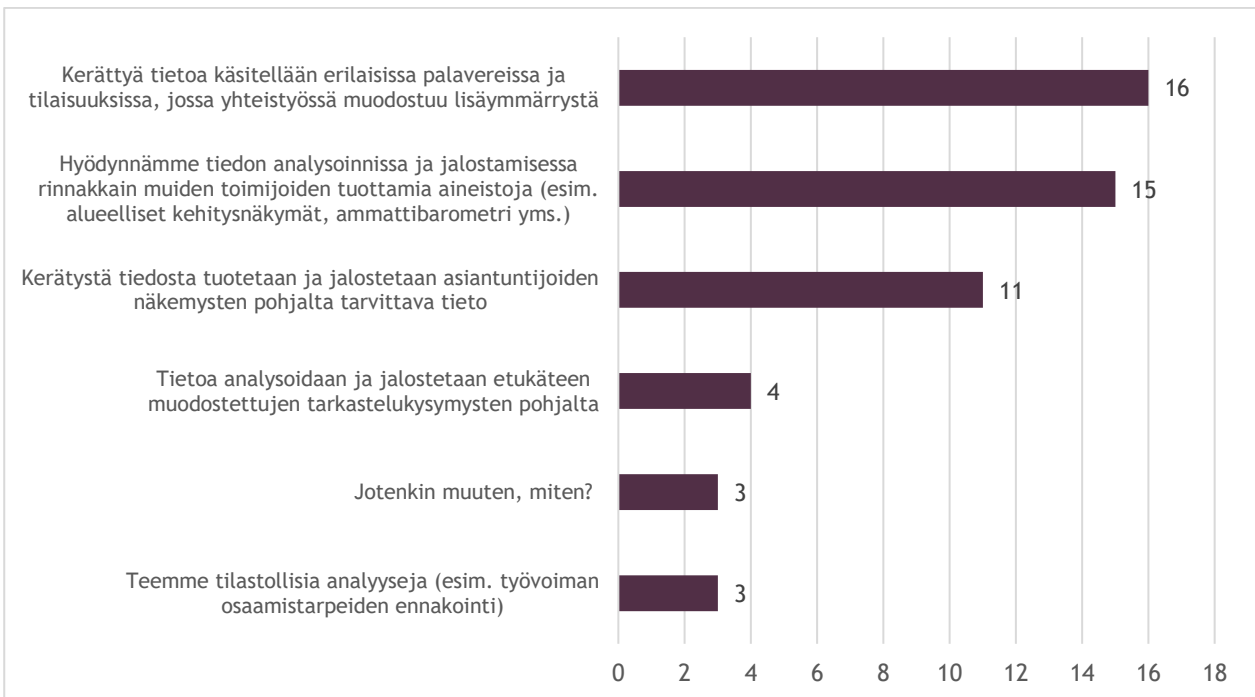
Tiedon jatkojalostamisessa keskeisin tapa näyttää kyselyn mukaan olevan tulkintojen tuottaminen kerätystä aineistoa laajemmassa yhteistyössä sekä erilaisen asiantuntijuuden hyödyntäminen. Tässä hyödynnetään sekä organisaatioiden sisäistä asiantuntijuutta, että myös yhteistyökumppanien asiantuntemusta. Kerättyjä aineistoja käsitellään myös erilaisissa tilaisuuksissa ja työkokouksissa. Lisäksi muiden organisaatioiden keräämää tietoa ja aineistoja hyödynnetään usein rinnakkain itse kerätyn tiedon kanssa. Tässä käytetään muun muassa viranomaisten tuottamia selvityksiä sekä käytettävissä olevia julkisia tilastoja. Yleisesti keskeistä on, että kerättyä tietoa voidaan peilata muiden aineistojen nostamiin tietoihin sekä erilaisten asiantuntijoiden näkemyksiin. Tärkeää on siis tulkintojen tuottaminen kerätystä tiedosta. Esimerkiksi tilastollisia menetelmiä hyödynnetään alueella vain rajallisesti.

Selkeä osa kerätystä osaamistiedosta on myös muodossa, jossa sitä ei ole tarvetta jatkojalostaa. Tieto on sen muotoista ja luonteista mm. arjen ja lyhyen tähtäimen suunnitteluun liittyen, että siitä ei ole tarvetta esimerkiksi tilastollisesti tuottaa jalostetumpaa tietoa.

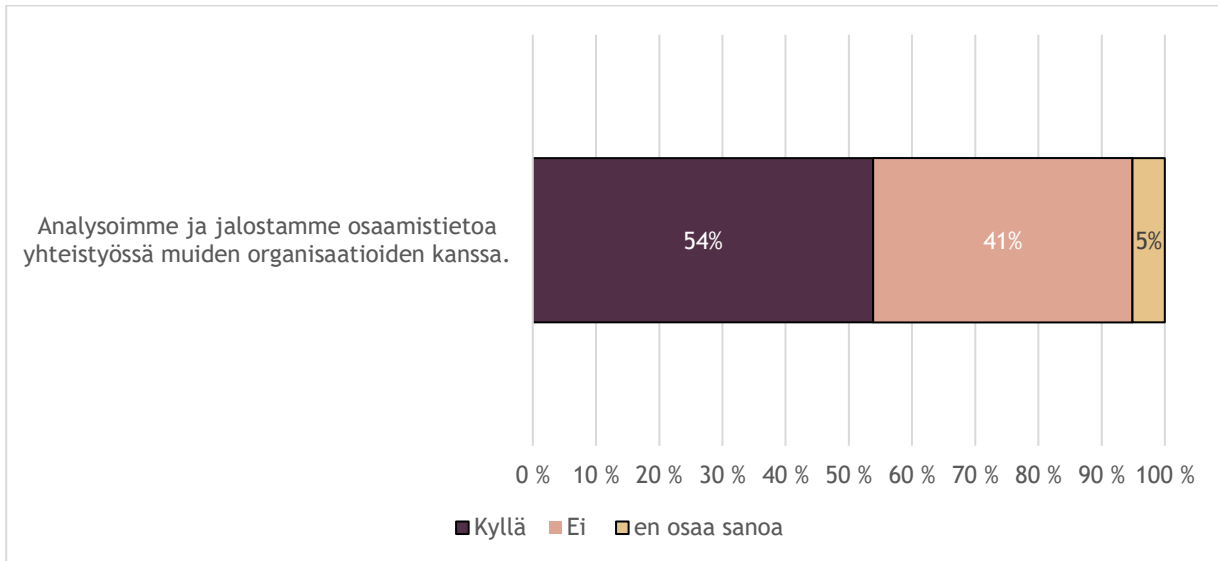
Osaamistiedon analysoinnissa ja jalostamisessa tehdään jonkin verran yhteistyötä eri tahojen välillä. Erityisesti viranomaiset ja myös oppilaitokset tekevät yhteistyötä. Kuitenkaan laaja-alaisempaa alueellista yhteistyötä, johon olisi sitoutettu kattavasti erilaisia alueellisia toimijoita, ei alueella tällä hetkellä tehdä.

Kuva 10. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”analysoidaanko tai jatkojalostetaan kerättyä osaamistietoa?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 11. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”millä tavoin kerättyä osaamistietoa analysoidaan ja jalostetaan?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 12. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia väittämään ”analysoimme ja jalostamme osaamistietoa muiden organisaatioiden kanssa” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

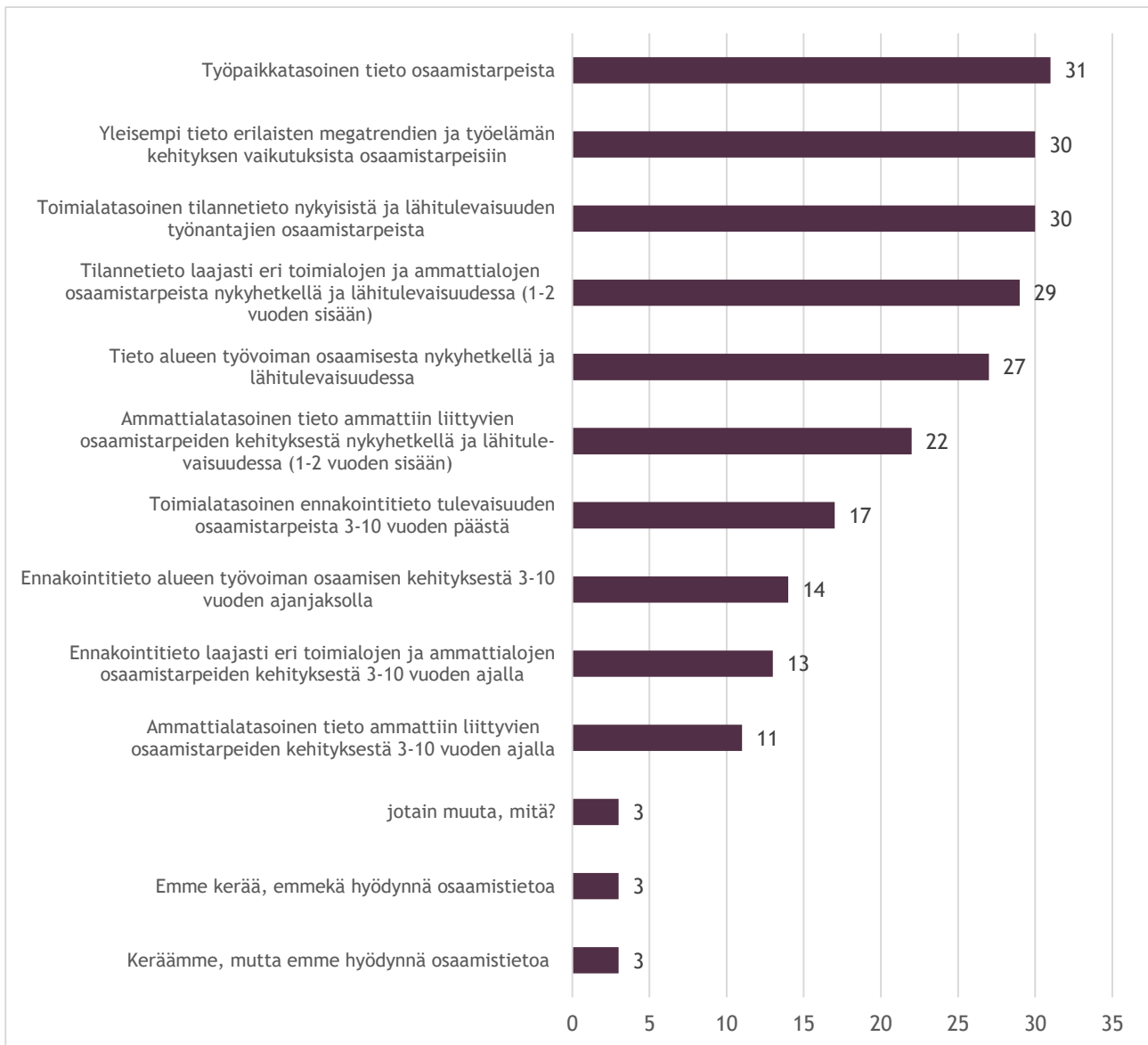
2.4 Osaamistiedon hyödyntäminen

Selvityksessä kartoitettiin myös millaista osaamistietoa eri organisaatiot hyödyntävät toiminnassaan ja mihin tarkoituksiin nykyhetkellä osaamistietoa hyödynnetään. Lisäksi tietoa kartoitettiin kysymykseen mistä osaamistieto saadaan organisaatioiden omia hyödyntämistarpeita varten.

Erityyppistä osaamistietoa hyödynnetään kyselyn vastaajajoukossa kohtuullisen laajasti. Erityisesti tilannetietoa ja lyhyen aikavälin ennakointitietoa yksittäisistä organisaatioista, toimi- ja ammattialojen osaamistarpeista sekä myös yleisemmin toimintaympäristön kehityksen vaikutuksista osaamistarpeisiin, hyödynnetään varsin laajasti. Monille hyödyntämistarve kytkeytyy siis ajallisesti näköpiirissä lähellä oleviin tarpeisiin, joita ovat muun muassa yritys- ja henkilöpalvelujen suunnittelu, rekrytointitarpeet organisaatioissa sekä koulutusten suunnittelu.

Pidemmän aikavälin ennakointitietoa sen sijaan hyödynnetään harvempien toimesta vastaajajoukossa Hämeen alueella. Pidemmän aikavälin ennakointitietoa hyödynnetään enemmän esimerkiksi ELY-keskuksessa, maakunnan liitossa sekä oppilaitoksissa (mm. koulutusten sisältöjen suunnittelu pidemmän aikavälin tarpeita ajatellen). Pidemmän aikavälin ennakointitietoa myös tuotetaan harvempien toimesta. Samanaikaisesti pidemmän aikavälin ennakointitiedon lisäämiselle näyttäisi kyselyn mukaan olevan eniten tarvetta.

Hyödynnettävän tiedon lähteenä korostuu varsin vahvasti julkisesti saatavissa oleva tieto. Erityisen usein tiedonlähteenä hyödynnetään ELY-keskuksen ja TE-toimiston tuottamia selvityksiä sekä julkisista tietokannoista saatavaa tietoa. Lisäksi erilaisissa seminaareissa ja tilaisuuksissa saatavaa tietoa sekä median kautta saatavaa tietoa hyödynnetään varsin laajasti. Näistä lähteistä saatava tieto on useimmiten yleisemmän tason tietoa. Samalla haasteena on tuotu esille, että riittävän yksityiskohtaista/yksittäisen organisaation tarpeisiin liittyvää tietoa ei ole saatavissa julkisesti. Tästä johtuen usealle toimijalle merkittävää on näiden itse keräämä osaamistieto.

Kuva 13. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”millaista osaamistietoa hyödynnetään organisaatioiden toiminnassa?” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

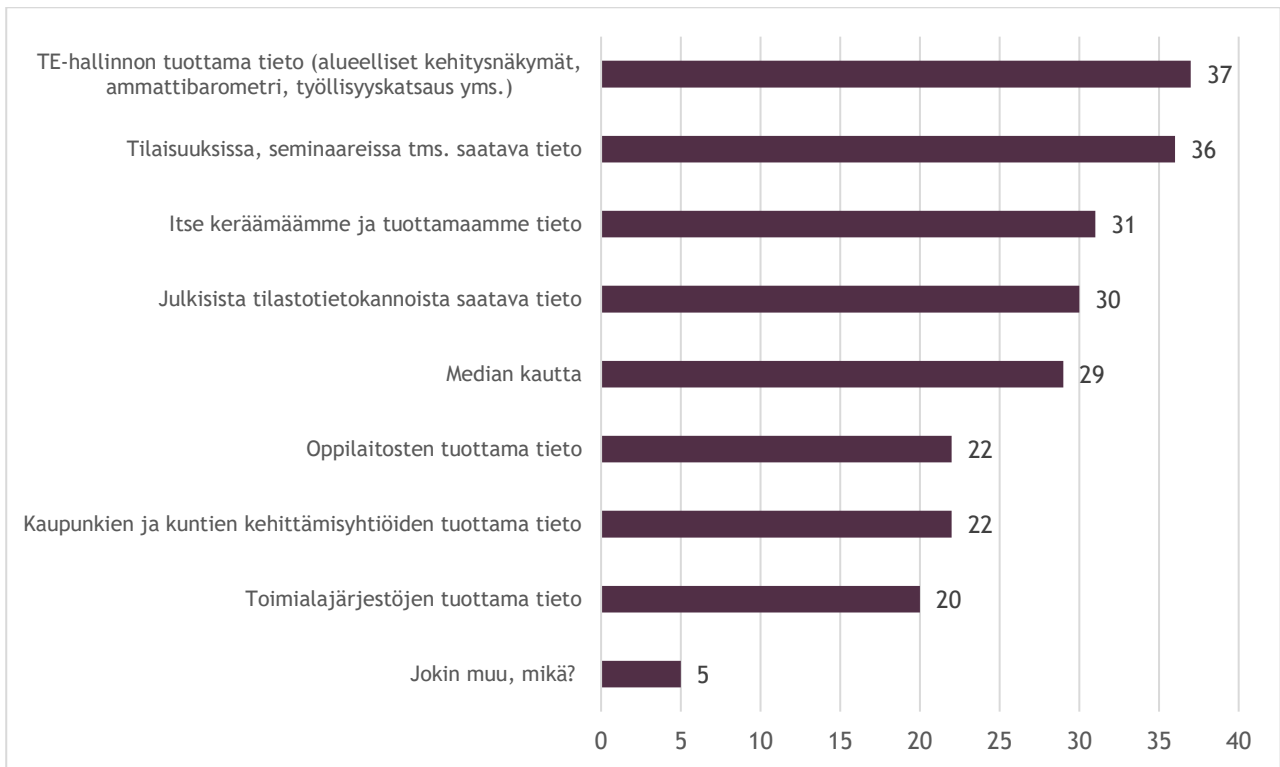
Tiedon käyttötarkoituksena vastaajajoukossa korostuvat erityisesti palvelujen suunnittelu yritys- ja henkilöasiakkaille, koulutusten suunnittelu sekä tilanne- ja kehityskuvien muodostaminen. Palvelujen suunnittelu koskee niin viranomaisten, kuntien ja kehittämissyhtiöiden kuin oppilaitosten palveluita. Koulutukset koskevat taas erityisesti oppilaitoksia.

Osalla organisaatioista on selkeät prosessit ja toimintatavat tiedon hyödyntämistä ajatellen, jossa on mietitty millä keinoin kerätystä aineistosta saadaan tarvittava tieto päätösten tueksi. Toisaalta merkittävässä osassa vastaajajoukkoa tiedon hyödyntämistä ei ole erityisen tarkasti mietitty. Osaamista ja kyvykkyyttä tai aikaa asiaan ei ole kaikilla riittävästi.

Kyselyn mukaan haasteina tiedon hyödyntämisessä on havaittavissa seuraavan kaltaisia asioita:

- erilaisten hyödyntämistarpeiden ja erityyppisen ja eritasoisen osaamistiedon yhteensovittamisen vaikeus (tiedon kohtaamattomuus eri organisaatioiden spesifeihin tarpeisiin)
- tiedon soveltamisen vaikeus osaamistarpeiden nopeiden muutosten takia
- tiedon hajallaan olo ja tiedon käyttöön saamisen haasteet

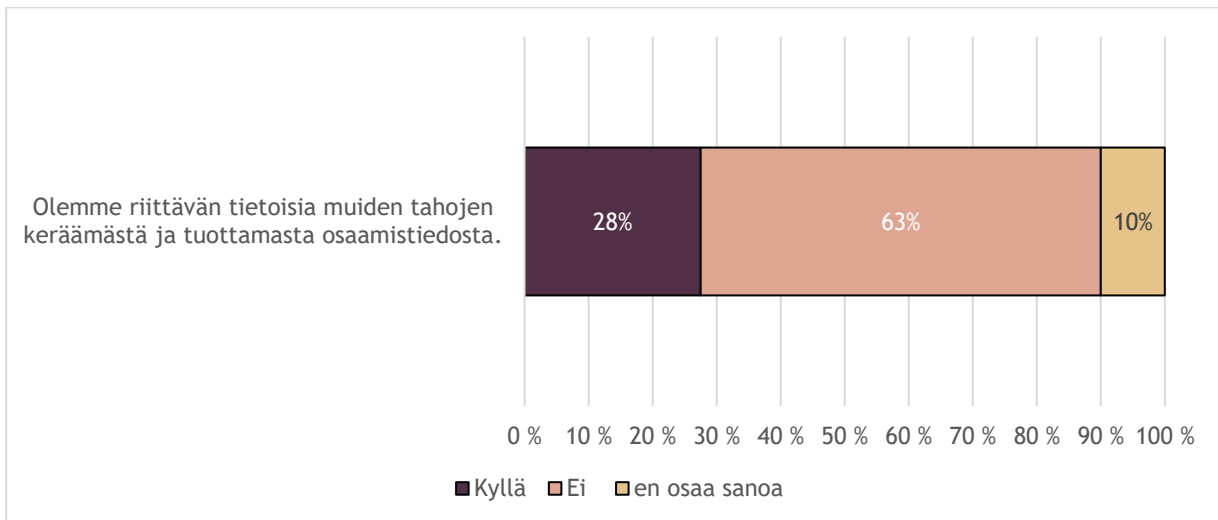
- toimijat eivät ole tietoisia olemassa olevasta tiedosta
- haasteena osalla toimijoista myös rajallinen kyvykyys hyödyntää olemassa olevaa tietoa

Kuva 14. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”mistä lähteistä osaamistieto saadaan hyödyntämistarpeita varten?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 15. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”mihin tarkoitukseen organisaatiot keräävät osaamistietoa?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Kuva 16. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia väittämään ”olemme riittävän tietoisia muiden organisaatioiden keräämästä osaamistiedosta” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

2.5 Yhteenveto ja SWOT-analyysi nykytilanteesta

Kokonaisuutena Hämeen alueella on useita toimijoita, jotka keräävät sekä hyödyntävät osaamistietoa. Hämeen alueella myös tuotetaan eritasoista ja erityyppistä osaamistietoa. Erityisesti alueella kerätään ja hyödynnetään tilannekuvatietoa ja lyhyen aikavälin ennakointitietoa toimialatasoisesti ja ammattialatasoisesti sekä organisaatiokohtaisesti. Lisäksi alueella kerätään ja hyödynnetään tietoa yleisen toimintaympäristön kehityksen ja megatrendien vaikutuksista osaamistarpeisiin. Alueella tuotetaan ja hyödynnetään kuitenkin myös muunlaista, esimerkiksi pidemmän aikavälin ennakointitietoa osaamistarpeisiin liittyen, vaikka tätä tietoa tuottavia tahoja on vähemmän.

Kerättyä osaamistietoa tallennetaan osassa organisaatioista järjestelmällisesti sähköisille alustoille, mutta tallennettu tieto ei ole yleensä muiden organisaatioiden hyödynnettävissä. Laajasti alueen toimijoita koskevia yhteisiä tiedon tallentamisen ja jakamisen alustoja ei ole käytössä. Merkittävässä määrin erityisesti työnantaja- ja asiakastapaamisissa suullisesti kerätty tieto jää myös yksittäisten henkilöiden omaan tietoon eikä tietoa tallenneta mihinkään järjestelmiin. Tämän on tunnistettu olevan kehittämiskohde alueella, sillä organisaatioiden sisällä ja laajemmin kyseistä hiljaista tietoa voitaisiin hyödyntää laajemmin ja vaikuttavammin.

Hämeen alueella kerätystä osaamistiedosta osa ei vaadi tiedon jatkojalostamista hyödyntämiskelpoiseksi. Kuitenkin merkittävä osa tiedosta vaatii lisäanalyysia. Tässä keskeisiä toimia nykytilanteessa ovat erilaisen asiantuntijuuden hyödyntäminen tulkintojen tuottamisessa sekä julkisten selvitysten tietojen hyödyntäminen rinnakkain kerätyn aineiston kanssa. Valmis alueellinen ja valtakunnallinen osaamistieto on myös keskeisessä asemassa kerätyn tiedon jatkojalostamisessa ja tulkintojen täydentämisessä.

Osaamistietoa hyödynnetään alueella erityisesti tilannekuvan ja lyhyen tähtäimen osaamistarpeiden ennakoinnissa. Tässä korostuvat muun muassa toimi- ja ammattialojen osaamistarpeiden ja yksittäisten organisaatioiden osaamistarpeiden ennakointi sekä yleisemmin toimintaympäristön kehityksen vaikutusten

arviointi suhteessa osaamistarpeisiin. Pidemmän aikavälin ennakkointitietoa tuotetaan ja hyödynnetään harvempien toimista. Samalla kyseisen tiedon lisäämiselle on tarvetta.

Nykytilanteessa osaamistiedon keräys, tuottaminen ja hyödyntäminen ovat Hämeessä hajanaisesti eri toimijoiden omaa toimintaa. Kukin toimija kerää tietoa itsenäisesti ja pääosin omiin tarpeisiin. Samalla osaamistietoa on eri toimijoilla hallussa, mutta tietoa ei ole siitä mitä muut tekevät ja mitä tietoa on olemassa, eikä olemassa olevaa tietoa kyetä hyödyntämään laajasti. Yhteistyötä osaamistiedon keräämisessä ja hyödyntämisessä ei tehdä kattavasti. Yksittäisten toimijoiden välillä yhteistyön rakenteita löytyy alueella ”klustereina”, mutta alueella ei ole laajempaa toimijajoukkoa kattavaa yhteistyötä. Alueella on tunnistettu tarve tiivistää yhteistyötä ja koota olemassa olevaa tietoa ja voimavaroja yhteen.

Alueella tunnistetaan, että hajallaan olevasta toiminnasta ja tiedosta olisi mahdollista saada enemmän irti ja synnytettyä vahvemmin hyötyjä eri osapuolille sekä alueen kehittämistä ajatellen. Kokonaisrakenteet ja systemaattiset toimintatavat puuttuvat kuitenkin tiedon yhteiseen käyttöön ja hyödyntämiseen. Mikäli osaamistiedon keräämiselle ja hyödyntämiselle halutaan selkeämpiä yhteistyön rakenteita, koordinaatiota ja yhteisiä toimintatapoja, näyttäisi tämä vaativan yhteisen tahtotilan vahvistamista asiaan, yhteistyön toimintamallin sekä selkeän vastuutahon asian edistämiseen. Tärkeää on myös tunnistaa ja tuoda esille mahdolliset hyödyt, joita eri osapuolille yhteistyöstä ja tiedon jakamisesta seuraisi.

Aiemmin Hämeen alueella on löytynyt vahvempia yhteistyön rakenteita ja laajempia verkostoja osaamistiedon tuottamiseen ja hyödyntämiseen. Toiminta on kuitenkin perustunut hankkeisiin ja niiden päättyessä rakenteet eivät ole jääneet elämään.

Selvityksessä tarkasteltiin esimerkkialueena Keski-Suomea, jonne on viime vuosien aikana syntynyt yhteistyön vakiintuneempia rakenteita osaamisen ennakkointiin. Keski-Suomessa osaamisen ennakkointi on kytketty laajempaan tulevaisuuden ennakkointityöhön. Alueella toimii yleisempi tulevaisuuden ennakkointiryhmä, jonka alaisuuteen on muodostettu osaamisen ennakkointi -työryhmä, jossa on laaja-alaisesti erilaisia organisaatioita mukana. Myös Keski-Suomessa eri toimijat tuottavat ja hyödyntävät tietoa itsenäisesti, mutta tuovat työryhmään jalostettuna omasta näkökulmasta tietoa yhteiselle pöydälle keskusteltavaksi ja muiden toimijoiden tietoisuuteen. Tulevaisuuden osaamistarpeita ei pyritä työryhmässä ennakoimaan liian tarkasti, vaan hakemaan yleisellä tasolla suuntaa ja sen pohjalta määrittelemään tarvittavia toimia. Toiminnalle on määritelty myös vaihtuva vastuutaho ja koordinaattori, joina toimivat paikallinen maakunnan liitto ja ELY-keskus. Tämä on koettu keskeiseksi edellytykseksi yhteistyön toimivuudelle. Lisäksi alueella on otettu käyttöön yhteisiä työvälineitä, joista keskeinen on vuosikello, josta näkee muun muassa eri organisaatioiden vuosirytmien tiedon tarpeen ja tuottamisen suhteen. Kokonaisuutena toiminnan taustalla on yhteisesti tunnistettu ymmärrys ja yhteinen tahtotila yhteistyön tarpeesta. Keski-Suomen toimintamallista on nostettavissa oppeja myös Hämeen alueen yhteistyön tiivistämistä ajatellen, joita käsitellään raportin seuraavassa luvussa.

Oheiseen taulukkoon on yhteenvedona koottu SWOT-jäsennyksen mukaisesti tärkeimmät nostot Hämeen osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen nykytilanteesta sekä tulevaisuuden näkymistä.

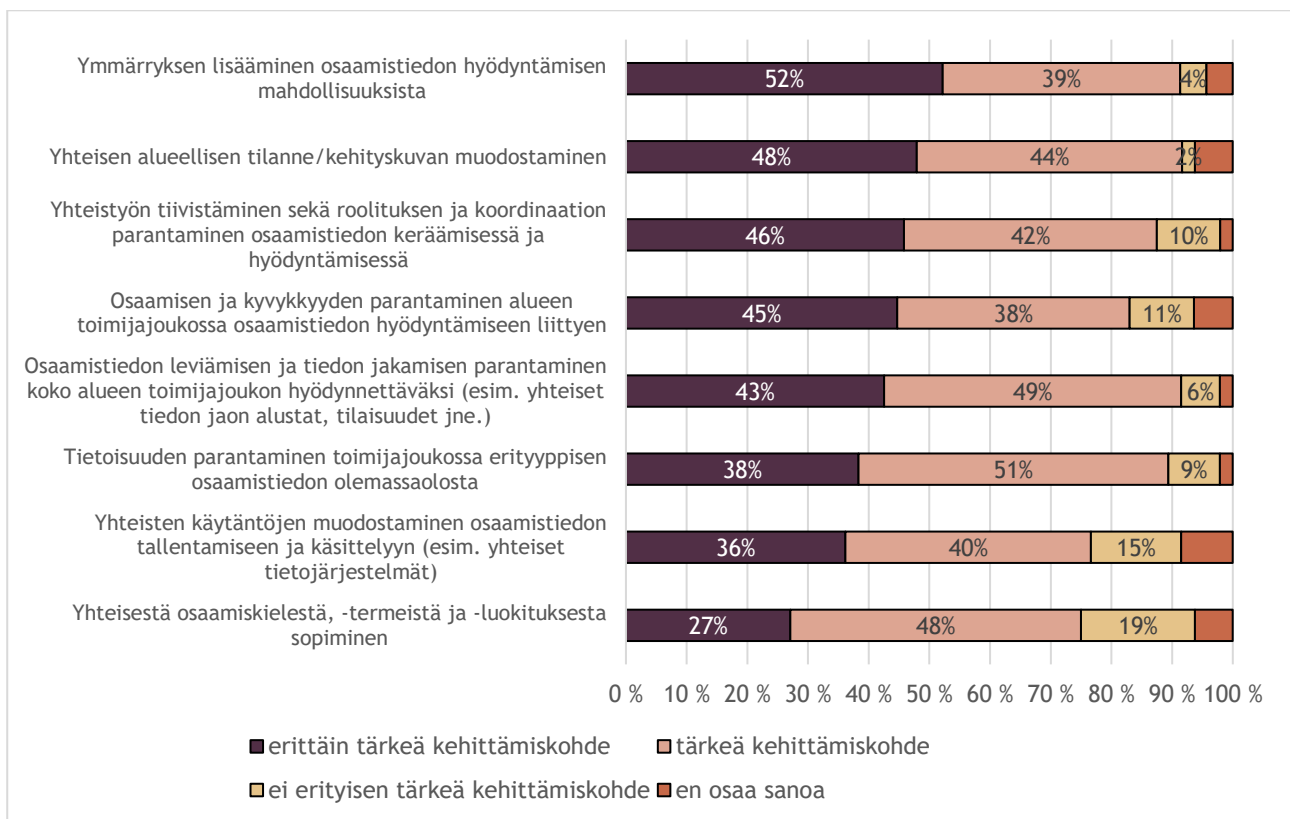
<u>Vahvuuksia/toimivia asioita:</u>	<u>Mahdollisuuksia:</u>
<ul style="list-style-type: none">• Osaamistietoa kerätään useamman tahon toimista ja sitä on olemassa alueella• Toimijoilla on valmiina ja käytössä omia välineitä ja toimintatapoja tiedonkeruuseen ja hyödyntämiseen• Osaamistietoa kartoittavat tahot (mm. viranomaiset) ovat hyvin verkottuneita	<ul style="list-style-type: none">• Toimijoiden ymmärryksen vahvistuminen yhteistyön hyödyistä ja tahtotilan ja sitoutumisen vahvistaminen yhteistyöhön• Pitkäjänteisen yhteistyörakenteen - verkostomallin muotoutuminen

<p>työnantajiin ja tiedon tuottamiseen on valmiita kanavia olemassa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eriytyypistä osaamistietoa kerätään ja tuotetaan varsin laajasti • Yksittäisten asiantuntijoiden/toimijoiden välinen yhteistyö toimivaa ja • Alueella on yksittäisiä valmiita verkostoja osaamistiedon tuottamiseen ja hyödyntämiseen liittyen 	<ul style="list-style-type: none"> • Eri toimijoiden roolitus ja päällekkäisen toiminnan poistaminen tiedon keräämisessä • Yhteiset toimintatavat jakaa tietoa • Yhteiset tiedon kokoamisen ja jakamisen alustat • Digitaalisen teknologian hyödyntäminen tiedon kokoamisessa ja analysoinnissa
<p><u>Haasteita:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Toiminta on pirstaleista - kukin organisaatio tuottaa tietoa pääasiassa itsenäisesti • Toimijat eivät ole laajasti tietoisia muiden keräämästä ja alueella olemassa olevasta osaamistiedosta • Yhteistyörakenteiden ja yhteisten toimintatapojen puuttuminen • Ymmärrys ja kyvykyys tiedon hyödyntämiseen puutteellista • Osaamistiedon hyödyntäminen haasteellista: tieto liian yleisellä tai liian spesifillä tasolla tai liian nopeasti vanhentuvaa suhteessa toimijoiden tarpeisiin 	<p><u>Uhkia:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteisen tahtotilan puuttuminen - halutaanko tietoa jakaa/keskinäinen kilpailu • Koordinaation ja toiminnan vastuutahon puuttuminen • Resurssien riittämättömyys • Liian raskaat ja monimutkaiset uudet tiedon tuottamisen rakenteet ja rakenteiden päällekkäisyys (valtakunnallinen toiminta) • Tuotettavan osaamistiedon osumattomuus suhteessa tarpeisiin

3. Kehittämistarpeet ja yhteistyön prosessimalli osaamistiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen

3.1 Kehittämistarpeet

Hämeen alueella on viime aikoina tunnistettu tarve tiivistää yhteistyötä osaamistiedon yhteisessä keräämisessä ja hyödyntämisessä. Yhteistyöstä toivottavia vaikutuksia ovat esimerkiksi päällekkäisen tiedon tuottamisen ja siihen liittyvän työn väheneminen, yksittäisille organisaatioille käytössä olevan osaamistiedon lisääntyminen tietoa jaettaessa puolin ja toisin, yhteisen tilannekuvan ja näkemyksen muodostuminen ja samansuuntaisempi toiminta yhteisesti tehtävien tulkintojen pohjalta sekä laaja-alaisemmasta tiedon hyödyntämisestä seuraavat osuvammat toimenpiteet osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa ja alueellisen elinvoiman varmistamisessa. Myös valtakunnallisella tasolla on tunnistettu tarve kyetä organisoimaan alueellista verkostotyötä, joka kokoaa ja jakaa alueellista ennakoitietoa¹. Kyseessä ei ole vain Hämeen aluetta koskeva tilanne. Yhteistyöllä on mahdollista saavuttaa hyötyjä osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa, kohtaanto-ongelman ratkaisemisessa sekä jatkuvan ja elinikäisen oppimisen teemoihin liittyvissä asioissa.

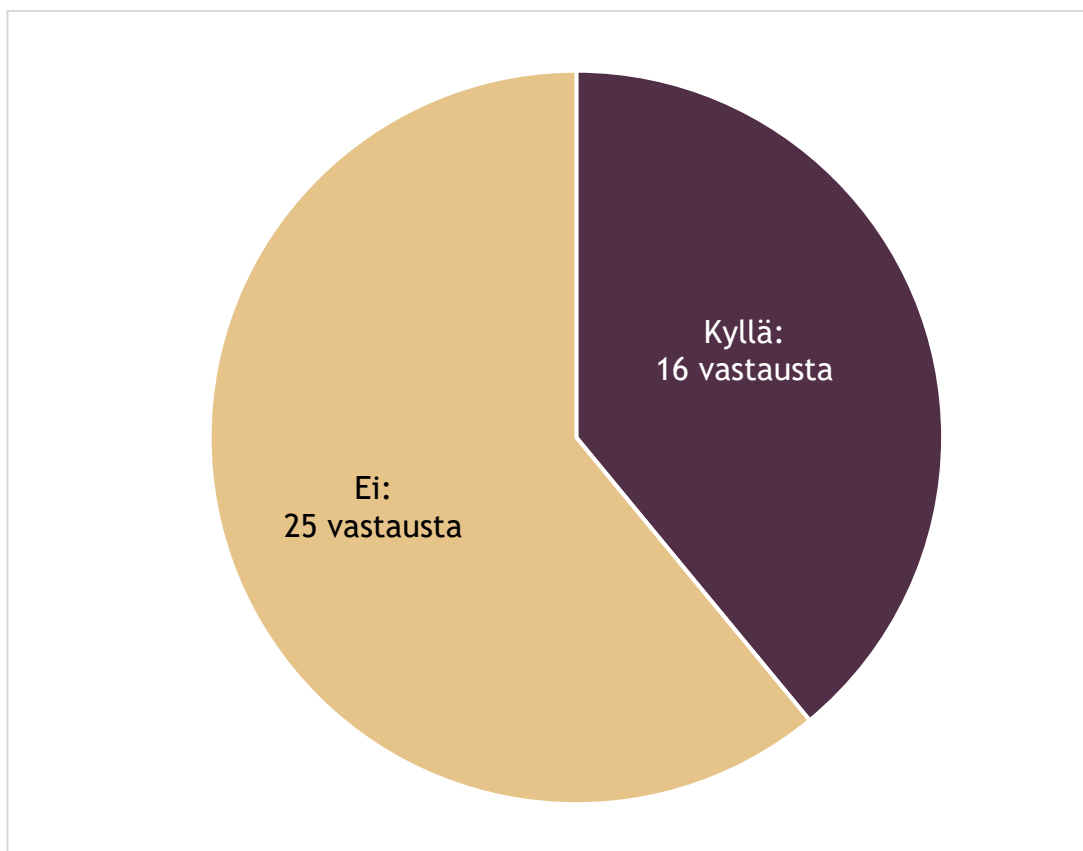
Kuva 17. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”miten tärkeänä näette seuraavat kehittämiskohteet?” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

¹ mm. Leveälähti, Samuli (2021) Miten hyödynnän ennakoitua opetuksen ja koulutuksen suunnittelussa? Webinaari esitys. 21.11.2021. Opetushallitus.

Yleisesti keskeisin haaste Hämeen alueella on osaamistiedon keräämis- ja hyödyntämistoiminnan pirstalaisuus. Alueella tehdään monien toimijoiden kohdalla hyvää työtä osaamistiedon keräämisessä ja hyödyntämisessä, mutta tieto ja hyödyt jäävät useimmiten organisaatiokohtaiseksi. Alueella tunnustetaan jo, että sirpaleisesti olemassa olevaa osaamistietoa voitaisiin koota ja hyödyttää yhteistyössä vaikuttavammin. Osaamistiedon mahdollistamia laajempia hyötyjä ei kuitenkaan saavuteta, koska hyödyllistä tietoa ja sen mahdollistamia hyötyjä ei nykytilanteessa saada skaalattua alueella. Alueella on tarvetta kehittää yhteistyötä ja yhteistyön toimintatapoja, kehittää tiedon jakamisen alustoja sekä yhtenäisiä tiedon tuottamisen tapoja.

Nykyhetkellä osaamistiedon keräämis- ja hyödyntämistoimintaa ei kokonaisuutena koordinoita, vaan organisaatiot toimivat omien tarpeidensa, toimintatapojensa ja aikataulujensa puitteissa. Eri toimijat eivät tee roolitettuna yhdensuuntaisesta osaamistiedon keruuta ja hyödyntämistä, vaan tietoa tuotetaan osin päällekkäisesti ja ilman tietoa mitä muut tekevät. Mikäli tiedonkeruuta ja sen pohjalta tiedon yhteistä hyödyntämistä haluttaisiin kehittää, näyttäisi tämä vaativan selkeän koordinoivan tahon alueelle.

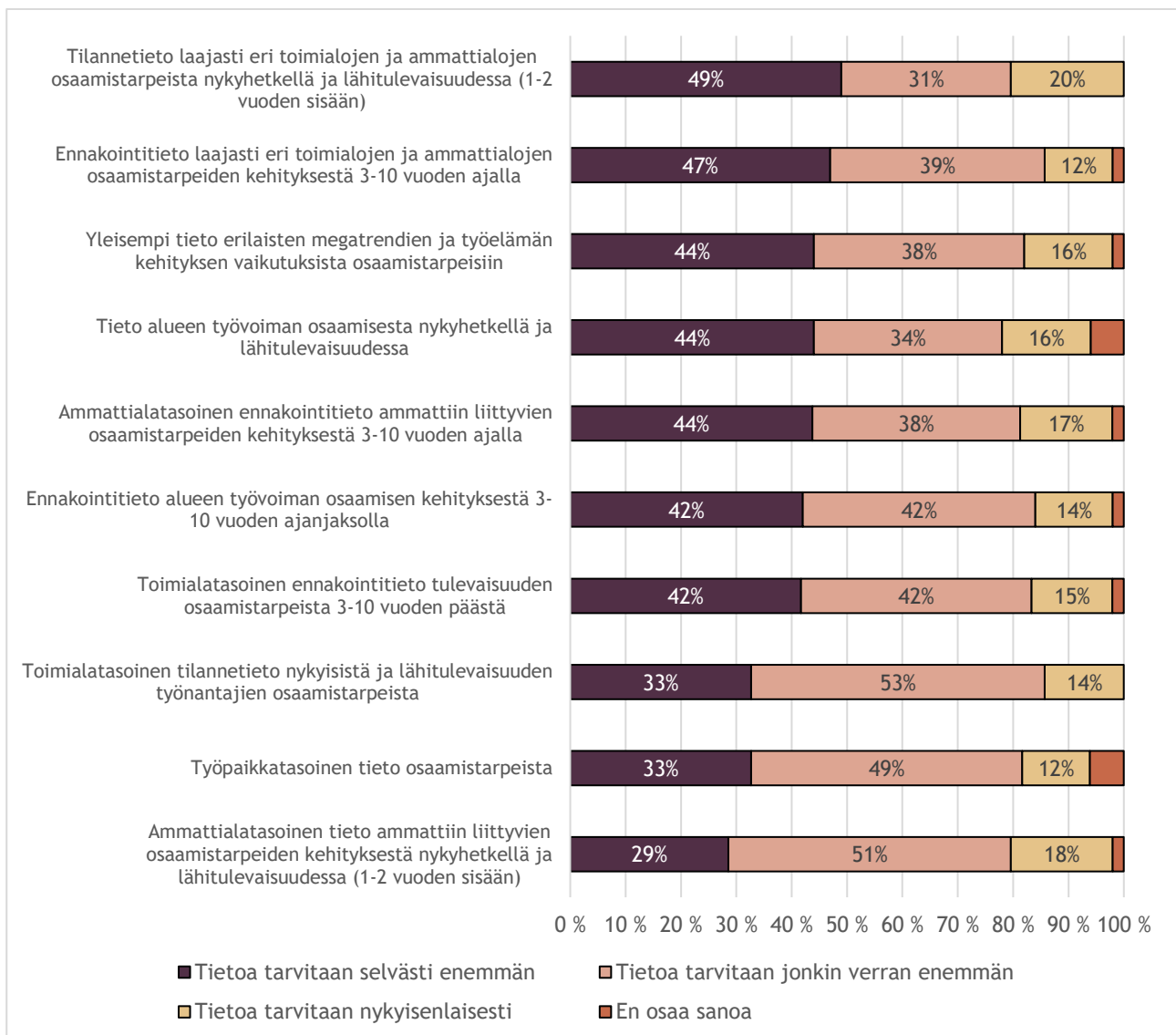
Taustalla oleva haaste alueella on myös, että toimijat eivät ole tietoisia olemassa olevasta osaamistiedosta. Alueella on tarvetta täydentää tämän selvityksen kartoitusta siitä, ketkä tuottavat ja milloin mitään tietoa ja mitä tietoa ylipäänsä on olemassa. Tiedon kartoittaminen ja tietoisuuden parantaminen eri toimijoiden tuottamasta tiedosta olisi ensimmäisenä askeleena tärkeä toimenpide. Koska olemassa olevasta osaamistiedoista ei ole tietoa, ei tietoa ole myöskään siitä, minkälaista tiedon tuottamisesta alueella on puutetta. Osin näihin kysymyksiin on saatu tämän selvityksen puitteissa vastaus, mutta myös tietoa voidaan vielä tarkentaa.

Kuva 18. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”vastaako käytössänne oleva osaamistieto tarpeitanne?” (lkm) (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Osaamistieto käsitteenä kaipaa myös täsmennystä alueellisesti ja valtakunnallisesti, koska osaamistieto saatetaan ymmärtää eri tavoin organisaatiosta ja tehtävistä riippuen. Muodostettaessa yhtenäisempiä toimintatapoja olisi tärkeää, että osaamistieto ymmärretään samalla tavoin. Haasteena on muuten muun muassa se, että tuotettava tieto ei vastaa riittävällä tavalla sen hyödyntämistarpeisiin.

Tärkeänä asiana alueella olisi syytä tarkentaa minkälaista ja minkä tasoista osaamistietoa yhteisesti tulisi tuottaa ja minkälainen osaamistieto hyödyttäisi alueen toimijoita. Nykyhetkellä haasteena on, että eri toimijat tuottavat erimitallista ja eritasoista osaamistietoa. Tämän pohjalta olemassa oleva osaamistieto osuu vain osittain erilaisten organisaatioiden osaamistiedon hyödyntämistarpeisiin. Esimerkiksi toimiala- ja ammattialatasoinen tieto ei kerro tarvittavasta osaamisesta riittävän tarkalla tasolla. Tarvetta on lisätä tietoa käyttäjälähtöisesti tiedon hyödyntämistarpeista ja kehittää tiedon muotoa ja laatua räätälöidysti mahdollisuuksien mukaan. Tärkeää on, että alueella on yhteisymmärrys, halutaanko yhteistyössä tuottaa tilannekuvatietoa, lyhyen aikavälin ennakoitintietoa tai pitkän aikavälin ennakoitintietoa sekä halutaanko tuottaa esimerkiksi toimiala- tai ammattialatasoisesti tietoa, osaamisteemoittain tietoa vai halutaanko erilaisesta tiedosta tuottaa esimerkiksi vain kokonaisvaltaista yhteisnäkemyksiä tarvittavista toimista. Tämän pohjaksi alueella on tarve muodostaa yhteistä näkemystä, minkälaisia hyötyjä osaamistietoon liittyvästä yhteistyöstä halutaan syntyvän alueen eri toimijoille ja laajemmin alueen kehitykselle.

Kuva 19. Hämeen ELY-alueen osaamistietoa keräävien organisaatioiden vastauksia kysymykseen ”minkälaista osaamistietoa tarvitaan jatkossa lisää?” (Lähde: Selvityksen sähköinen kysely, loka-marraskuu 2021)

Alueella on tulevaisuudessa tarve myös lisätä erityyppisen osaamistiedon tuottamista sen lisäksi, että varmistetaan, että jo olemassa oleva osaamistieto olisi tarkoituksenmukaisilta osin paremmin alueen eri toimijoiden käytössä. Selvityksen kyselyn mukaan tarvetta on niin erityyppisen tilannetiedon, lyhyen tähtäimen ennakoititiedon kuin myös pitkän tähtäimen ennakoititiedon tuottamiselle. Keskimäärin hieman vahvemmin koetaan tarvetta lisätä pidemmän aikavälin ennakoititietoa.

Osaamistiedon hyödyntäminen näyttäisi vaativan myös yleisesti toimijoiden ymmärryksen ja kyvykkyyden kehittämistä osaamistiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen, sillä se ei kaikilta osin ole riittävää. Osaamistiedon kerääminen ja hyödyntäminen tulisi nähdä keskeisenä toimintana paitsi yksittäisten organisaatioiden toiminnan kannalta niin myös alueen elinvoiman kehittämisessä. Ymmärrystä erilaisista osaamistiedon hyödyntämisen mahdollisuuksista suhteessa oman organisaation toiminnan tavoitteisiin ja osaamistiedon vaikutuksista suhteessa alueen kehittämistavoitteisiin tulisi syventää. Lisäksi tiedon keräämisen ja hyödyntämisen keinoja tulisi tehdä kehittää ja tuoda laajemmin alueen toimijoiden tietoisuuteen.

Laajemmin valtakunnallisesti kehittämistarpeena on, että eri alueilla toimitaan itsenäisesti ja alueiden välillä voitaisiin jakaa tietoa osaamistiedon keräämis- ja hyödyntämistoiminnasta sekä itse osaamistiedosta vielä vahvemmin. Hämeen alueellisen yhteistyön kehittämisessä on syytä huomioida muilla alueilla ja valtakunnallisesti tehtävä osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen kehittämistyö erityisesti päällekkäisen työn välttämiseksi sekä oppien ja kokemusten saamiseksi ja jakamiseksi. Lisäksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen käynnistäessä toimintansa, myös Hämeen alueella tuotettava osaamistieto on syytä kytkeä valtakunnallisiin rakenteisiin, jossa osaamistietoa tuotetaan ja hyödynnetään.

Tulevina vuosina erilaiset hallinnolliset uudistukset vaikuttavat myös alueellisen osaamistiedon keräämis- ja hyödyntämistyöhön. Tulevaisuudessa tehtävän tiiviimmän yhteistyön ja sen rakenteiden muodostamisessa on huomioitava, että toimintamalleja pystytään jatkamaan myös uudistustilanteissa.

3.2 Osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen prosessimalli

Selvityksen tavoitteena on ollut tuottaa tietoa, miten Hämeen alueella osaamistietoa voitaisiin kerätä ja hyödyntää nykytilannetta vaikuttavammin ja minkälaisia toimenpiteitä tämä vaatii. Selvityksessä muodostuneen käsityksen pohjalta asia vaatii yhteistyön tiivistämistä ja yhtenäisempiä toimintatapoja, mikä taas vaatii yhteistyön toteuttamiseen jäsenneltyä toimintamallia tai prosessimallia. Seuraavassa on kuvattu minkälainen voisi olla Hämeen toimijoiden yhteinen osaamistiedon keräämisen, analysoinnin ja hyödyntämisen toimintamalli/prosessimalli.

Toimintamallin lähtökohtana on Hämeen alueella nykytilanteessa itsenäisesti tuotettavan osaamistiedon jakaminen ja vaikuttavampi hyödyntäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Keskeistä on hyödyntää olemassa olevaa ja tuoda tietoa ja voimavaroja yhteen, eikä lisätä organisaatioiden työmäärää. Mikäli huomataan, että alueelta puuttuu jotain tarpeellista osaamistietoa, on kuitenkin varauduttava, että organisaatioiden oman tiedonkeruun lisäksi voidaan kuitenkin tehdä täydentävää yhteistä tiedonkeruuta.

Prosessimallin toimivuuden edellytyksenä on, että alueen osaamistietoa keräävät toimijat tunnistavat siitä saatavat hyödyt ja ovat valmiita sitoutumaan siihen riittävällä panoksella. Tästä syystä prosessimallin luomisen ensimmäisen vaiheen on syytä olla ymmärryksen ja tietoisuuden parantaminen mallista ja sen tuottamista hyödyistä eri osapuolille ja toimijakentän sitoutumisen varmistaminen. Keskeistä on määrittää, keitä toimijoita malliin on syytä saada mukaan ja mitkä toimijat ovat halukkaita siihen

sitoutumaan. Tarkemmin selvittävä asia on myös, miten paljon erilaiset organisaatiot ovat valmiita jakamaan hallussaan olevaa tietoa muiden käyttöön. Nykytilanteessa tietoa ei jaeta tai sitä jaetaan vain sopivilta osin muille.

Prosessimallin keskeisenä lähtökohtana on yhteinen tiedon keräämisen ja jakamisen alusta. Alkuvaiheessa alustaksi voisi riittää esimerkiksi Teams-tyyppinen alusta sekä sähköinen kysely toimijoille. Myöhemmässä vaiheessa mallin kehittyessä, alustaa voidaan kehittää pidemmälle viedyksi tietokannaksi/verkkosivuksi. Keskeistä alkuvaiheessa on, että toiminta saadaan käyntiin ja sitoutettua toimijoita jakamaan helppokäyttöiselle alustalle tarkoituksen mukaisilta osin materiaalia yhteiseen käyttöön.

Keskeistä on tuoda yhteiselle alustalle kerättyä tietoa sopivalla tasolla laajemmin hyödynnettäväksi tavalla, josta kaikki hyötyvät. Tässä erityisen tärkeää on löytää sopiva taso, minkälaista tietoa jaetaan ja tuotetaan yhteiseen käyttöön. Tärkeää on, että alustalle on suunniteltu jäsenyys, jotta tallennettavaa tieto löytyy riittävän helppokäyttöisesti. Syytä on myös harkita, että voitaisiinko toimijoilta saada heidän keräämistään tiedosta esimerkiksi kyselymuotoisesti samanmuotoista yhteenvetotietoa. Tämän kautta erimuotoisista ja eritasoisista tiedoista voitaisiin saada myös kokoavaa kuvaa osaamistarpeista.

Tiedon kokoamisen ja jakamisen lisäksi selvää tarvetta on tuottaa yhteisiä tulkintoja kootusta tiedosta. Tähän tarvittaisiin eri toimijoiden yhteisiä keskustelufoorumeja/työryhmiä tulkintojen tuottamiseen. Tässä esimerkkinä voi olla Keski-Suomen malli sekä pohjana Hämeen alueella jo olevat Hämeen osaamisen ja ohjauksen ekosysteemi ja koordinaatioryhmä sekä muut työryhmät. Keskustelufoorumeita ja työryhmiä olisi mahdollista olla erityyppisiä. Osa voisi olla yleisempiä muun muassa osaavan työvoima saatavuutta ja jatkuvaa oppimista aiheita käsitteleviä foorumeita sekä tarpeen mukaisesti spesifimpiin aiheisiin keskittyviä työryhmiä. Myös tehdyille tulkinnoille olisi tarpeen olla yhteinen tiedon jakamisen alusta, jonne tietoa kootusti kerätään ja tuodaan kaikkien hyödynnettäväksi.

Viestintä on keskeinen osa prosessimallia. Sitä olisi syytä toteuttaa niin itse prosessimalliin, kuin myös tuotettavaan tietoon ja tulkintoihin liittyen. Keskeisiä kanavia ovat ainakin mukana olevien toimijoiden omat viestintäverkostot, tilaisuudet ja seminaarit, kuin myös toimijoiden mahdolliset yhteiset viestintäalustat, kuten nettisivut. Yhteinen nettisivu olisi tärkeä, sillä sen kautta tietoa voitaisiin jakaa prosessimallissa kiinteämmin mukana olevaa toimijajoukkoa laajemmin myös muille alueen toimijoille ja valtakunnallisesti.

Prosessimalliin on mahdollista tuoda myös työvälineitä ja hyödyntää teknologiaa tiedon kokoamisessa ja analysoinnissa. Työvälineistä ainakin Keski-Suomessa käytössä oleva vuosikello olisi hyödyllinen myös Hämeen alueella. Se toimii laajasti toimijajoukon käytössä olevana kalenterina tarjoten tietoa, milloin ja mitä osaamistietoa eri toimijat tuottavat ja milloin ne tarvitsevat tietoa. Hämeessä on lisäksi nostettu esiin esimerkiksi tekoälyn hyödyntämisen mahdollisuudet osaamistiedon kokoamisessa ja analysoinnissa. Tekoälyn käyttöön ottaminen vaatii paljon suunnittelua ja sen hyödyntämistarkoitusten tarkentamista ja siihen liittyy huomioitavia rajoitteita (tietolähteissä ei mm. saisi olla reikäisyyttä). Tästä syystä tekoälyn mahdollisuuksia on syytä tutkia ja tehdä tarvittavia valmisteluja ajan kanssa ja tuoda se prosessimalliin tarvittaessa mukaan.

Prosessimallin toimintaan tarvitaan vastuutaho koordinoimaan ja ylläpitämään toimintaa. Tästä syystä jo varhaisessa vaiheessa tulisi olla määriteltynä sopivat tahot, jotka ottavat vastuun toiminnan käynnistämisestä ja toimeenpanosta.

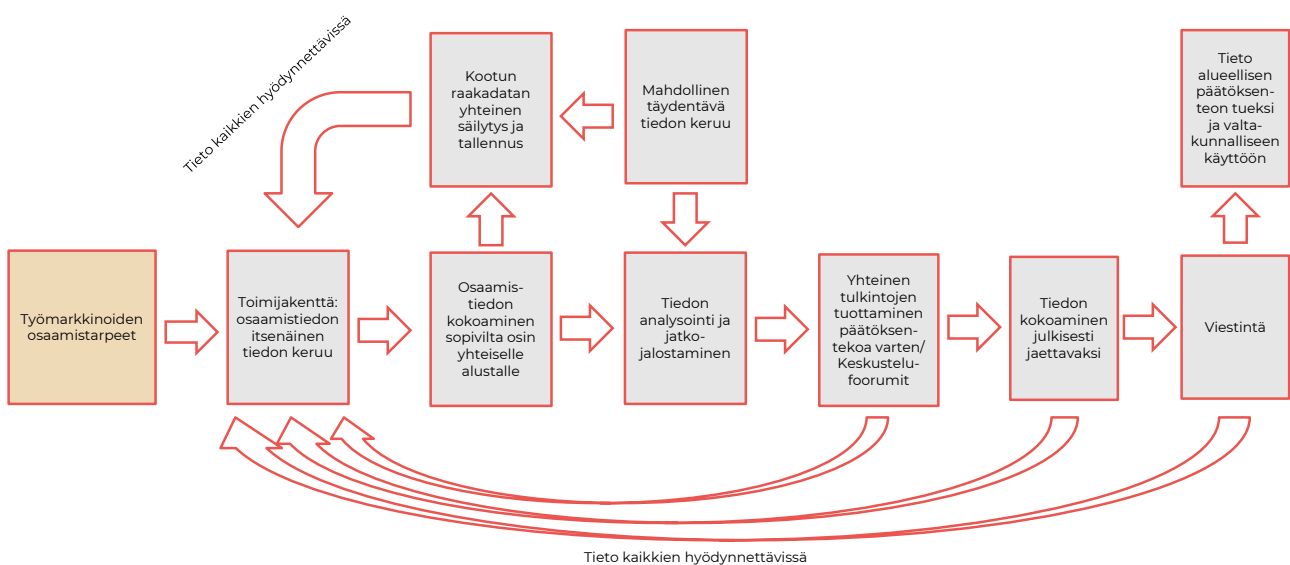
Yleisesti prosessimallin toimivuuden kannalta keskeistä on, että tiedon jakamiselle on riittävät kannusteet, jotta eri organisaatiot haluavat osallistua yhteistyöhön ja jakaa tietoa. Prosessimallin hyötyjen on oltava näkyviä ja riittävän selkeitä. Selkein hyöty toiminnasta on, että alueella oleva

osaamistieto on laajemmin kaikkien hyödynnettävissä. Lisäksi alueen toimijoilla on mahdollisuus tiivistää yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja päästä tekemään yhteisiä tulkintoja osaamistiedosta alueen kehittämistä koskevien päätösten pohjaksi. Yleisemmin toiminnan hyöty olisi, että alueen koulutusten ja palveluiden suunnitteluun sekä alueellisen vetovoiman kehittämiseen saataisiin laajemmin ja osuvammin tietoa tehtävien päätösten pohjaksi. Prosessimallin keskeinen hyöty tulisi olla, että se edistää alueen kehittämistä ja alueen elinvoimaisuutta. Hyötyjä on eritelty tarkemmin luvussa 3.3.

Toimintamalli rakentuu vaiheittain. Yhteistyön kehittämisessä näyttäisi lyhyellä aikavälillä olevan tärkeää toimijoiden ymmärryksen vahvistuminen yhteistyön hyödyistä sekä tahtotilan ja sitoutumisen vahvistaminen. Hieman pidemmällä aikavälillä keskeistä on vastuusasioiden ja toimintatapojen selkeyttäminen, tarvittavan tiedon määrittely sekä toimintamallista haettavien hyötyjen kirkastaminen. Pidemmällä aikavälillä yhteiset tiedon kokoamisen ja jakamisen alustat sekä alustan kehittäminen ja erilaisten teknologioiden hyödyntäminen.

Prosessimalli on esitetty visuaalisesti kuvissa 20 ja 22. Kuvassa 21 on kuvattu ehdotus prosessimallin rakentamis- ja kehittämisvaiheista sekä asioista, joita eri vaiheissa olisi syytä ottaa huomioon.

Kuvassa 20 on esitetty prosessimallin keskeiset pääelementit.

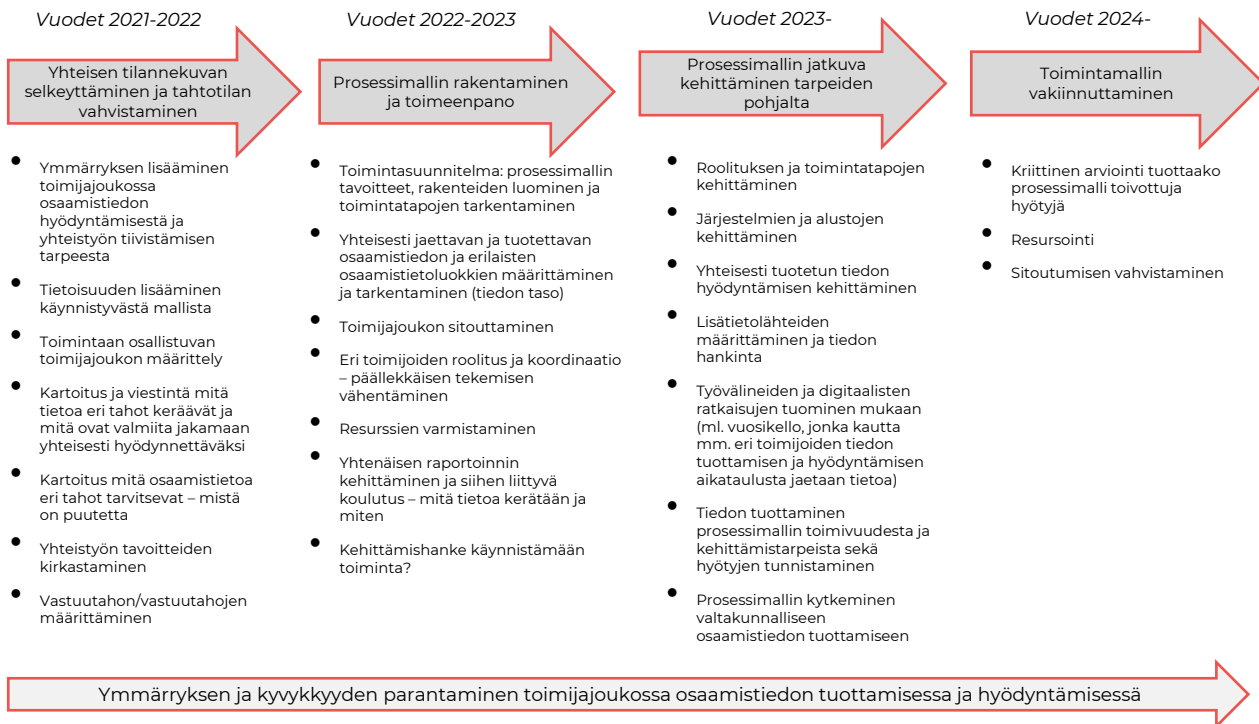
Kuva 20. Hämeen osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen prosessimallin yleiskuva

Prosessimallin lähtökohta on työmarkkinoiden osaamistarpeiden kerääminen nykytilanteelta alueen toimijajoukossa. Tämän jälkeen tieto kootaan yhteiselle alustalle, josta raakadata tallennetaan kaikkien toiminnassa mukana olevien käytössä olevaan tietokantaan. Kerättyä tietoa jatkojalostetaan tämän jälkeen määriteltyjen tarpeiden mukaan. Lisäksi toteutetaan täydentävää tiedonkeruuta, mikäli havaitaan, että tarpeellista tietoa puuttuu. Jatkojalostetun tiedon pohjalta yhteisissä keskustelufoorumeissa tuotetaan yhteisiä tulkintoja tarpeellisiin kysymyksiin liittyen. Lopulta jalostettu tieto ja tehdyt tulkinnat kootaan julkisesti jaettavaksi ja hyödynnettäväksi sekä viestitään niistä julkisuuteen. Keskeistä on, että malli tuottaa tietoa myös alueen päätöksenteon tueksi sekä valtakunnallisia tiedon tarpeita ajatellen.

Kuvassa 21 on esitetty prosessimallin rakentamisen ja kehittämisen vaiheistus. Keskeistä on ensimmäisessä vaiheessa selkeyttää alueen toimijoiden välillä yhteinen tilannekuva ja vahvistaa yhteistä tahtotilaa yhteistyön tiivistämiselle. Tärkeää on lisätä ymmärrystä nykytilanteen haasteista sekä prosessimallin

tarpeesta ja hyödyistä eri osapuolille. Lisäksi keskeistä on määritellä toimijat, jotka ovat valmiita ja halukkaita osallistumaan prosessimallin toimintaan sekä määritellä mitä mallilla tavoitellaan ja minkälaista tietoa sen tulisi tuottaa. Tämä luo perustan, jonka pohjalta mallia voidaan lähteä kehittämään.

Seuraavina vaiheina ovat mallin rakentaminen ja toimeenpano, mallin kehittäminen sekä mallin vakiinnuttaminen. Viestintä on keskeinen tekijä mallin rakennusvaiheessa sekä mallin varsinaisessa toiminnassa. Jatkuvana toimenpiteenä mallin rinnalla Hämeen alueella olisi syytä kehittää laajasti toimijajoukon osaamista ja kyvykkyyttä osaamistiedon tuottamisessa ja hyödyntämisessä.

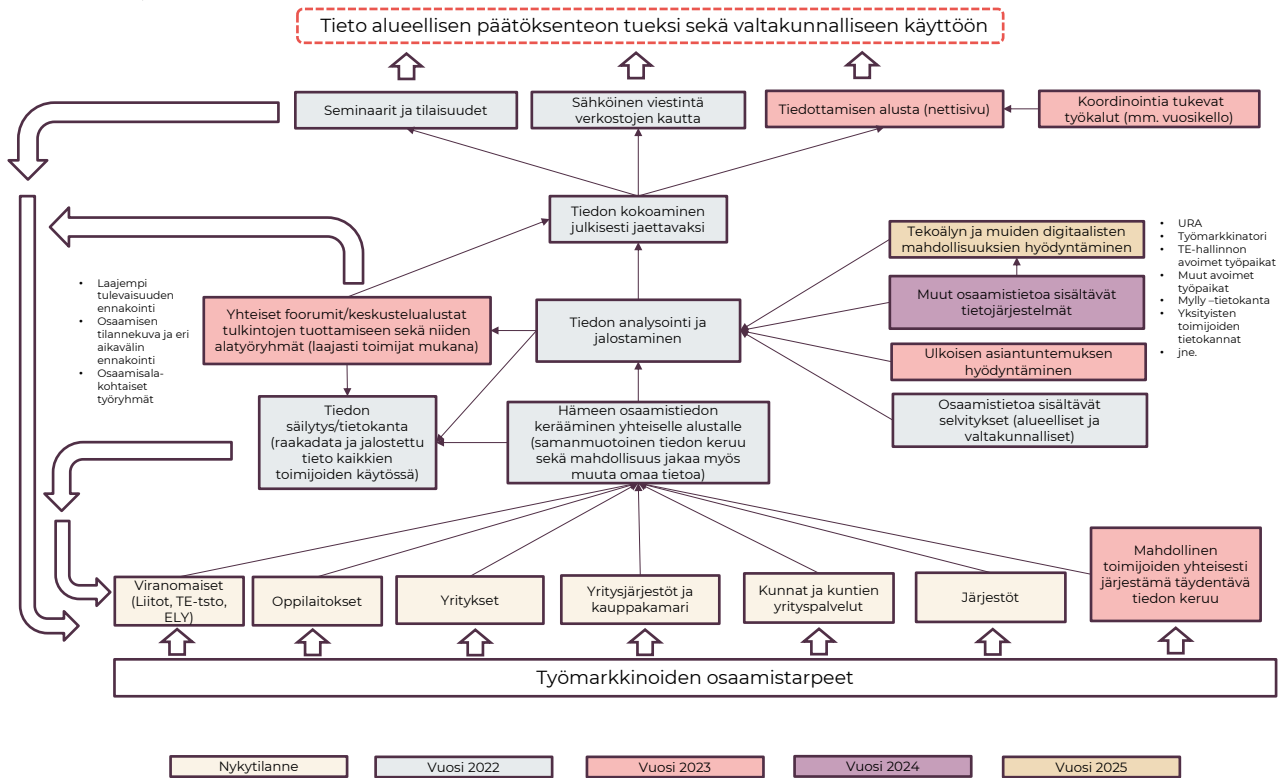
Kuva 21. Toimintasuunnitelmaehdotus prosessimallin toteuttamiseen

Kuvassa 22 prosessimallin rakenne on kuvattu yksityiskohtaisemmalla tasolla ja sen eri osien toteutuminen alustavasti ja suuntaa antavasti aikataulutettuna. Kuvan vasemmassa reunassa olevat nuolet kuvaavat prosessimallin tuottaman tiedon ja hyötyjen siirtymistä alueen organisaatioille. Muut nuolet kuvaavat osaamistiedon kulkeutumista ja jalostumista prosessimallissa sekä ylänuoret tiedon kulkeutumista alueellisen päätöksenteon tueksi ja valtakunnalliseen käyttöön.

Kuvasta nähdään, että prosessimallia on syytä rakentaa vaiheittain. Alkuvaiheessa vuonna 2022 keskeistä on luoda yhteinen alusta ja toimintatavat tiedon kokoamiselle sekä tietokanta tiedon säilyttämiselle ja jakamiselle. Näiden lisäksi myös tiedon analyysia ja jalostamista on syytä tehdä, mikä tarkoittaa kaiken kerätyn tiedon kokonaisvaltaista analyysia esimerkiksi tilastollisesti tai rinnakkain esimerkiksi valtakunnallisten tietojen kanssa. Lisäksi viestimistä jalostetusta tiedosta on syytä toteuttaa ja kehittää jo toiminnan alkuvaiheesta lähtien.

Toisessa vaiheessa, kun edellä mainitut asiat on saatu rakennettua, mallia voidaan kehittää eteenpäin. Tässä vaiheessa kerättyä tietoa voidaan tarvittaessa täydentää esiin nousseiden tiedon tarpeiden pohjalta, esimerkiksi kyselyin tai haastattelututkimuksin. Lisäksi tiedon analysoinnissa ja jalostamisessa voidaan hyödyntää ulkoisia asiantuntijoita, mikäli ulkoiselle osaamiselle koetaan tarvetta. Toisessa vaiheessa viimeistään on syytä myös käynnistää alueelliset foorumit ja työryhmät, joissa kerätystä ja jalostetusta

tiedosta tuotetaan yhteisiä tulkintoja tarvittaviin teemoihin liittyen. Viestintää ja tiedottamista on syytä edelleen kehittää esimerkiksi yhteisen nettisivuston ja sen yhteydessä toimivien työvälineiden (mm. vuosikellon) avulla.

Kuva 22. Selvityksessä muodostettu prosessimalliehdotus Hämeen ELY-keskus alueen osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen yhteistyömalliksi. Alimpien palkkien osoittamalla väreillä on kuvattu suuntaa antava aikatauluehdotus prosessimallin eri osien toteutukselle.

Kolmannessa ja neljännessä vaiheessa malliin ja kerättävään ja analysoitavaan tietoon voitaisiin ottaa mukaan myös laajemmin erilaisten tilastolähteiden aineistoja. Näitä voivat olla esimerkiksi TE-hallinnon URA-järjestelmän tiedot, Keha-keskuksen kehittämä Mylly-tietokanta, Tilastokeskuksen tilastoaineistot, työnvälitystoimijoiden tietojärjestelmät sekä avoimiin työpaikkoihin ja työpaikkailmoituksiin liittyvät tietoaaineistot. Tekoälyn soveltamismahdollisuuksia on syytä tutkia ja kehittää jo mallin alkuvaiheesta asti ja sopivassa vaiheessa sen käyttöä voidaan sisällyttää prosessimallin mukaiseen toimintaan esimerkiksi laajempien tilastollisten tietoaaineistojen analysoinnissa ja tiedon tuottamisessa niistä.

3.3 Yhteistyön prosessimallin hyötyjä

Prosessimallin lähtökohtana tulee olla, että siitä seuraa sekä toimintaan osallistuville tahoille, että laajemmin Hämeen alueen kehittämiseen hyötyjä.

Mukana oleville organisaatioille prosessimallin selkeitä alkuvaiheen hyötyjä ovat ainakin uusien henkilö- ja organisaatiotasosten yhteyksien syntyminen ja vanhojen yhteyksien syventyminen. Tämän lisäksi organisaatioiden tieto paranee muiden organisaatioiden tuottamasta osaamistiedosta, mikä parantaa ymmärrystä olemassa olevasta osaamistiedosta sekä samalla sen hyödyntämismahdollisuuksista. Organisaatioiden välisten yhteyksien vahvistuessa myös yhteinen luottamus kasvaa ja mahdollisuudet yhteistyön vahvistamiselle erityyppisissä asioissa paranevat.

Keskeisimpiä mukana oleville organisaatioille syntyviä hyötyjä yhteistyöstä ja prosessimallista ovat laajemman osaamistiedon saaminen oman organisaation käyttöön. Tämä koskee sekä raakadataa, että myös yhteistyössä tehtäviä tulkintoja koskevaa tietoa. Organisaatiot saavat myös mallin kehittyessä käyttöönsä pidemmälle jalostettua tietoa, jossa on hyödynnetty laajasti erilaista alueellista ja valtakunnallista osaamistietoa.

Organisaatiot saavat muista organisaatioista keskustelufoorumien ja työryhmien kautta tarkempaa tietoa ja laajemmin eri organisaatioista tietoa niiden näkemyksistä osaamistarpeiden kehityksestä ja tarvittavista toimista osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa. Selvä hyöty on myös se, että organisaatiot pääsevät vaikuttamaan omasta näkökulmastaan tehtäviin tulkintoihin.

Mallin kautta myös eri organisaatioiden ennakointiosaaminen kehittyy, kun tietoa jaetaan hyvistä käytännöistä ja opeista. Yleisesti mallin tulisi koota alueellista ennakointiosaamista ja tietopääomaa niin, että se myös takaisi eri organisaatioita ajatellen laadukkaan ennakointityön, vaikka yksittäisissä organisaatioissa tapahtuisi henkilövaihdoksia. Malli takaisi paitsi alueellisesti, mutta myös eri organisaatioita ajatellen, laadukkaan ennakointityön jatkuvuuden.

Laajemmin alueen kehittämistä ja elinvoimaisuutta ajatellen mallin tulisi tuottaa erityyppisiä hyötyjä. Prosessimallin tulisi tuottaa ensinnäkin jatkuvasti päivittyvän kattavan kuvan siitä minkälaista osaamistietoa alueella tuotetaan ja minkälaiselle tiedolle on tarvetta. Ennen kaikkea prosessimalli tuottaa tietoa alueellisista työvoima osaamistarpeista tilannekatsauksena sekä lisäksi mallin kautta alueellisen osaamistarpeiden ennakoinnin tulisi kehittyä kattavamman tietovarannon, yhteisten tulkintojen sekä teknologisten apuvälineiden avulla. Mallin tulisi parantaa tulevaisuuden näkymää osaamistarpeista ja kykyä vastata niihin.

Yleisesti prosessimalli ja sen tuottama tieto saattaa mahdollistaa myös uutta liiketoimintaa alueelle, esimerkiksi tiedon tuotantoon ja jalostamiseen liittyen. Lisäksi mallin tuottamien hyötyjen pohjalta (mm. osaavan työvoiman saatavuuden parantuminen) myös olemassa olevan liiketoiminnan kasvulle ja kehittymiselle syntyy paremmat edellytykset.

Näiden asioiden pohjalta prosessimallin tulisi tuottaa keskeiseltä toimijajoukolta yhteistä näkemystä minkälaisia toimenpiteitä tarvitaan osaavan työvoiman saatavuuden varmistamisessa. Tämän pohjalta koulutusten ja palvelujen suunnittelua voitaisiin tehdä tietoon ja siitä tehtyihin yhteisiin tulkintoihin pohjatuen. Lopulta hyötynä tulisi olla kestävä ja laadukas osajatuotanto paikallisesti ja vastaavasti osajien houkuttelu muilta alueilta yhdenmukaisella viestillä, jotta alueen työvoiman osaamistarpeisiin ja kasvutavoitteisiin pystytään vastaamaan.

Parhaimmillaan toimiva malli voisi toimia pitkällä aikavälillä suunnannäyttäjänä mihin Hämeen alueella halutaan panostaa ja mistä löytyy tulevaisuuden osaamisalat, joilla alueen elinvoima varmistetaan. Mallin kautta alueellista osaamista voitaisiin kehittää kohti yhä erikoistuneimpia aloja ja osaajia, joilla olisi veto- ja pitovoimanäkökulmasta merkitystä alueellisessa ja globaalissa kilpailussa. Samalla se tukisi alueen resilienssiä mahdollisten vaikeiden aikojen tueksi.

4. Johtopäätökset ja kehittämissuosituks

Seuraavaan on koottu yhteenvedona edellisten lukujen pohjalta selvityksen keskeiset johtopäätökset sekä selvityksen tulosten pohjalta muodostetut kehittämissuosituks.

Johtopäätökset nykytilanteesta

Hämeen alueella osaamistietoa keräävät ja tuottavat useat tahot. Tämän myötä erityyppistä osaamistietoa on olemassa kohtuullisen paljon. Tietoa kerätään erityisesti lyhyen aikavälin tilanne- ja ennakoititiedon tuottamiseen liittyen (työpaikkatasoinen tieto sekä toimialatasoinen tieto). Lisäksi tiedonkeruu kohdistuu megatrendien vaikutuksiin. Pitkän aikavälin ennakoititietoa kerätään ja tuotetaan vähemmän. Tiedon keräämistä ja tuottamista tehdään itsenäisesti tai yksittäisissä yhteistyökokonaisuuksissa. Laajempia yhteistyörakenteita ja systemaattista yhteistyötä ei alueella tällä hetkellä ole.

Nykytilanteessa osaamistiedon keruu tapahtuu pääasiassa kartoittamalla tietoa muiden keräämistä olemassa olevista lähteistä sekä esimerkiksi toimijoiden itsenäisesti toteuttamalla kyselyillä. Hyvin keskeinen toimintatapa ovat myös työnantaja- ja asiakastapaamiset ja niistä saatava tieto. Tiedonkeruun systemaattisuudessa on toimijoiden välillä eroja. Osalla on järjestelmälliset käytännöt asiaan, mutta suurempi osa toimijoista kerää tietoa epäsäännöllisesti ja vaihtuvilla käytännöillä.

Osalla Hämeen alueen organisaatioista on sähköisiä tiedon tallentamiseen kehitettyjä järjestelmiä, mutta merkittävää osaa tiedosta ei kuitenkaan systemaattisesti tallenneta järjestelmiin, vaan se säilyy yksittäisten asiantuntijoiden omassa tiedossa. Tämä on tunnistettu haaste olemassa olevan osaamistiedon laajempaa hyödyntämistä ajatellen. Kerätty tieto ei nykyhetkellä ole laajasti muiden toimijoiden hyödynnettävissä. Yhteistyöverkostoissa tietoa jaetaan soveltuvin osin ja usein jalostetussa muodossa. Tiedon jakamisen toimintatapoja ei kuitenkaan ole laajasti käytössä.

Kerätystä tiedosta osa ei vaadi tiedon jatkojalostamista hyödyntämiskelpoiseksi. Kuitenkin merkittävä osa tiedosta vaatii lisäanalyysia. Tässä keskeisiä analyysikeinoja nykytilanteessa ovat erilaisen asiantuntijuuden hyödyntäminen tulkintojen tuottamisessa sekä julkisten selvitysten tietojen hyödyntäminen rinnakkain kerätyn aineiston kanssa. Valmis alueellinen ja valtakunnallinen osaamistieto on myös keskeisessä asemassa kerätyn tiedon jatkojalostamisessa ja tulkintojen täydentämisessä. Yleisesti yhteistyötä tiedon jatkojalostamisessa tehdään rajatuissa yhteistyöverkostoissa tai sitä ei tehdä lainkaan.

Osaamistietoa hyödynnetään alueella erityisesti osaamistarpeiden tilannekuvan muodostamisessa ja lyhyen tähtäimen osaamistarpeiden ennakoinnissa. Erityisesti tietoa hyödynnetään toimi- ja ammattialojen osaamistarpeiden ja yksittäisten organisaatioiden osaamistarpeiden ennakoinnin suhteen sekä yleisemmin toimintaympäristön kehityksen vaikutusten ennakoinnissa osaamistarpeiden suhteen. Pidemmän aikavälin ennakoititietoa tuotetaan ja hyödynnetään harvempien toimesta. Samalla kyseisen tiedon lisäämiselle on tarvetta.

Yleisesti olemassa olevaa osaamistietoa voitaisiin hyödyntää alueella yhteistyössä selvästi laajemmin ja vaikuttavammin. Asiaa vaatisi ainakin tietoisuuden parantamista olemassa olevasta tiedosta, tiedon jakamista sekä kaikkia toimijoita hyödyttäviä yhteistyökäytäntöjä ja yhteistyön toimintamalleja, joihin ollaan valmiita sitoutumaan.

Johtopäätökset kehittämistarpeista

Keskeinen kehittämishaaste Hämeen alueella nykytilanteessa on, että alueella kerättävä osaamistieto on hajallaan eri organisaatioissa ja kokonaiskuvaa olemassa olevasta osaamistiedoista ja sen myötä osaamistarpeista on haasteellista muodostaa. Alueella on selvä tarve koota tietoa yhteen sekä kehittää yhteistä tiedon jakamista ja hyödyntämistä. Tämä vaatii yhteistä tahtotilaa yhteistyön aikaansaamiseksi sekä ymmärrystä tiedon jakamisen ja yhteistyön hyödyistä. Lisäksi yhteistyö sekä tiedon yhteinen jakaminen ja hyödyntäminen vaativat selkeät toimintatavat, jonka kautta hyötyjen syntyminen mahdollistuu. Tiedon kartoittaminen ja tietoisuuden parantaminen eri toimijoiden tuottamasta tiedosta olisi ensimmäisenä askeleena tärkeä toimenpide (tehdä näkyväksi mitä kerätään ja tuotetaan, milloin kerätään, missä julkaistaan jne.).

Mikäli yhteistyötä halutaan lisätä alueella, on tähän tarvetta kehittää yhteistyön toimintamalli. Sen rakentaminen vaatii pohjatyötä ja tarkkaa määrittelyä siitä mitkä toimijat siinä voisivat olla mukana. Yhteisesti jaettavan ja tuotettavan tiedon hyödyntämiselle on oltava lisäksi selkeät tavoitteet. Tulee olla ymmärrys, voidaanko yhteistyöllä tuottaa tietoa kaikkiin tarpeisiin vai vain tiettyihin tarpeisiin. Alueen osaamistiedon keräämistä ja hyödyntämistä ei myöskään nykytilanteessa koordinoita. Jos yhteistyön toimintamallista halutaan suurempia ja laajempia hyötyjä, toiminta vaatisi selkeän vastuutahon, jonka vastuulla on toimintamalliin kautta toiminnan johtaminen ja koordinointi.

Nykyhetkellä kerätty tieto on myös eri tasoista ja erityyppistä, toimijasta ja toimijan hyödyntämistarpeista riippuen. Tämä hankaloittaa myös tiedon laajempaa hyödyntämistä, sillä vain osa tiedosta on tuotettu yleisempää hyödyntämistä ajatellen. Haasteena tiedon hyödyntämisessä on muun muassa erilaisten hyödyntämistarpeiden ja erityyppisen osaamistiedon yhteensovittamisen vaikeus (tiedon osuvuus eri organisaatioiden tarpeisiin), tiedon soveltamisen vaikeus osaamistarpeiden nopeiden muutosten takia, tiedon hajallaan olo ja tiedon käyttöön saamisen haasteet sekä se, että toimijat eivät ole laajasti tietoisia muiden tuottamasta olemassa olevasta tiedosta. Lisäksi osalla toimijoista haasteena on myös osaaminen ja kyvykyys hyödyntää olemassa olevaa tietoa. Yhteisesti tuotettavan osaamistiedon muoto on sovitettava myös sen hyödyntämistarpeeseen riittävällä tavalla. Tarvetta on tuottaa yhtenäisillä tavoilla riittävän yhteismitallista tietoa, jonka pohjalta voidaan yhteistyössä tuottaa tulkintoja. Keskeistä on, että toiminta hyödyttää sekä mukana olevia organisaatioita että laajemmin alueen kehittämisen tavoitteita ja alueen elinvoimaisuutta.

Yhteistyömallin kehittämisessä näyttäisi lyhyellä aikavälillä olevan tärkeää toimijoiden ymmärryksen vahvistuminen yhteistyön hyödyistä sekä tahtotilan ja sitoutumisen vahvistaminen. Hieman pidemmällä aikavälillä keskeistä on vastuuasioden ja toimintatapojen selkeyttäminen, tarvittavan tiedon määrittely, toimintamallista haettavien hyötyjen kirkastaminen sekä tiedon jakamisen alustan kehittäminen. Pidemmällä aikavälillä keskeistä on muun muassa erilaisten teknologioiden hyödyntäminen.

Tulevaisuudessa erilaiset hallinnolliset uudistukset vaikuttavat myös alueellisen osaamistiedon keräämis- ja hyödyntämistyöhön. Yhteisten toimintamallien kehittämisessä olisi huomioitava toimintamallien jatkuvuus uudistustilanteissa. Lisäksi kehitettävänä asiana on syytä huomioida muilla alueilla ja valtakunnallisesti tehtävä osaamistiedon kerääminen ja hyödyntäminen. Nykyhetkellä toimintaa tehdään osin päällekkäisesti, ja valtakunnallisesti ei ole kattavasti tietoa, miten muilla alueilla osaamistiedon keruuta ja hyödyntämistä tehdään ja miten toimintaa kehitetään.

Kehittämissuosituks

Seuraavassa on esitetty keskeisiä kehittämistarpeita Hämeen alueen osaamistiedon keräämistä ja hyödyntämistä ajatellen sekä niihin kehittämissuosituksia. Suositukset pohjautuvat selvityksessä toteutettuihin eri työvaiheiden sekä eri aineistolähteistä tehtyjen yhteenvedojen kokonaisvaltaiseen tulkintaan.

Alueella on nykytilanteessa käytettävissä verrattain paljon osaamistietoa, mutta tieto on hajallaan, sitä ei tunneta, eikä siitä saada hyödynnettyä alueen kehittämistavoitteita ajatellen. Alueella on tarve koota tietoa yhteen sekä kehittää yhteistä tiedon jakamista ja hyödyntämistä. Yhteistyö ja tiedon yhteinen jakaminen ja hyödyntäminen vaativat selkeät toimintatavat ja toimintamallin, jonka kautta hyötyjen syntyminen mahdollistuu. Toimintamallin kautta osaamistiedon alueellista keräämistä ja hyödyntämistä voidaan myös koordinoita tehokkaammin.

Suositus 1. Hämeen alueella tulisi ottaa käyttöön eri organisaatioiden osaamistiedon keräämisen, tuottamisen ja hyödyntämisen yhteistyötä edistävä toimintamalli, jolla varmistetaan osaamistiedon tuottamisen koordinaatio ja yhteistyö sekä tiedon vaikuttavampi hyödyntäminen osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi sekä alueen elinvoimaisuuden edistämiseksi.

Yleisesti Hämeen alueella on tarve vahvistaa laajasti toimijajoukon kyvykkyyttä ja ymmärrystä osaamistiedon tuottamisessa sekä hyödyntämisessä. Ymmärrystä erilaisista osaamistiedon hyödyntämisen mahdollisuuksista ja keinoista sekä osaamistiedon vaikutuksista suhteessa organisaatioiden omien tavoitteiden edistämiseen sekä alueen kehittämistavoitteisiin tulisi syventää.

Suositus 2. Alueella tulee toimintamallin lisäksi toteuttaa laajemmin toimenpiteitä, jolla edistetään toimijajoukossa ymmärryksen ja kyvykkyuden parantamista osaamistiedon tuottamisessa ja hyödyntämisessä.

Alueella on tarve kehittää yhteistä tahtotilaa tiiviimmän yhteistyön aikaansaamiseksi sekä lisätä ymmärrystä yhteisen tiedon jakamisen ja yhteistyön hyödyistä. Yhteisesti jaettavan ja tuotettavan tiedon hyödyntämiselle on oltava selkeät tavoitteet. Alueella tulee olla ymmärrys, mihin tarpeisiin tietoa halutaan yhteisesti tuottaa ja minkä muotoista tiedon tulisi tällöin olla. Yhteisesti tuotettavan osaamistiedon hyödyntäminen tulisi nähdä keskeisenä toimintana paitsi yksittäisten organisaatioiden toiminnan kannalta, niin myös alueen elinvoiman kehittämisessä.

Suositus 3. Alueen toimijajoukon yhteistä tahtotilaa ja tavoitetta osaamistiedon yhteisestä hyödyntämisestä tulee vahvistaa ja kirkastaa sekä tarkentaa minkä tyyppistä osaamistietoa yhteistyössä on syytä tuottaa.

Osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen yhteistyön lisäksi alueella on syytä vahvistaa eri toimijoiden yhteistyötä tiedosta tehtävien tulkintojen tuottamisessa. Tämä vaatii keskustelufoorumeiden ja työryhmien muodostamista tiedon tuottamisprosessin yhteyteen. Keskeistä on riittävän laaja-alaisessa yhteistyössä tuottaa esimerkiksi ennakointitietoa tulevaisuuden osaamistarpeista sekä tietoa osaavan työvoiman saatavuuden varmistamiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

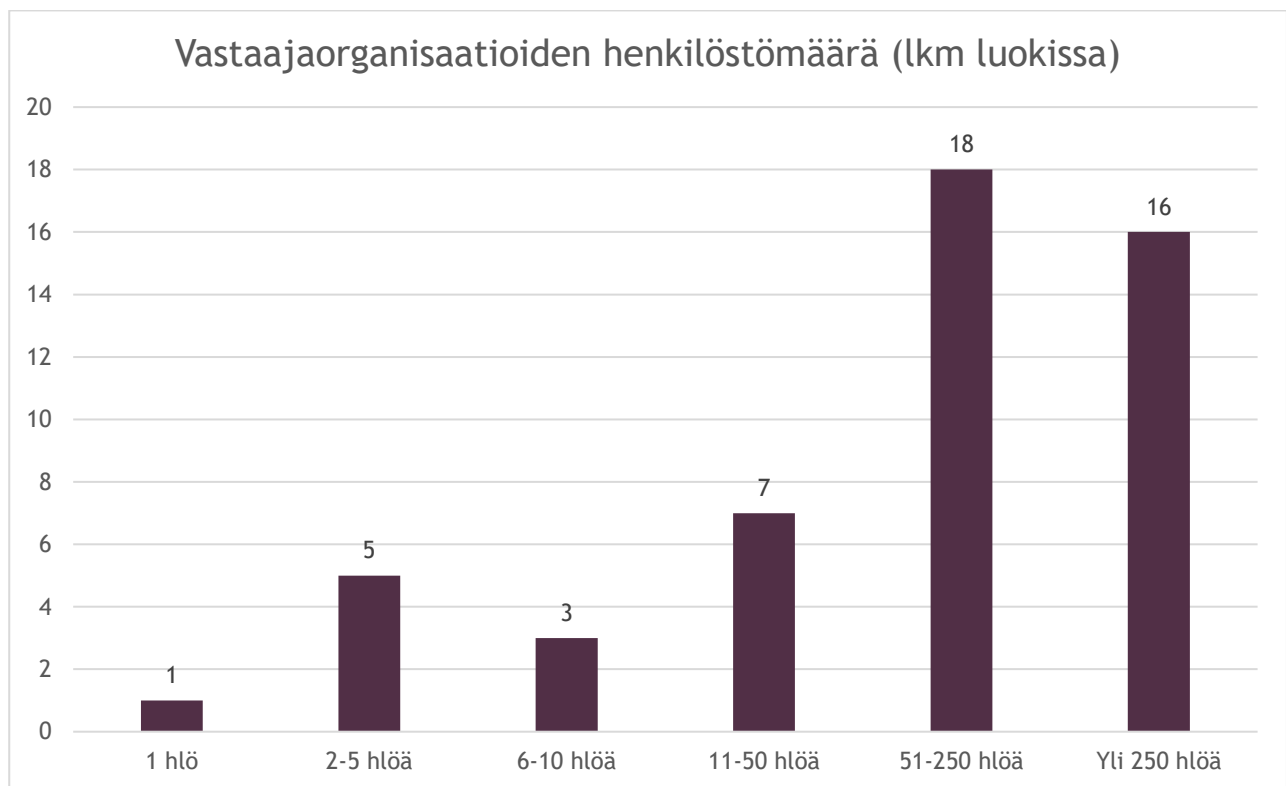
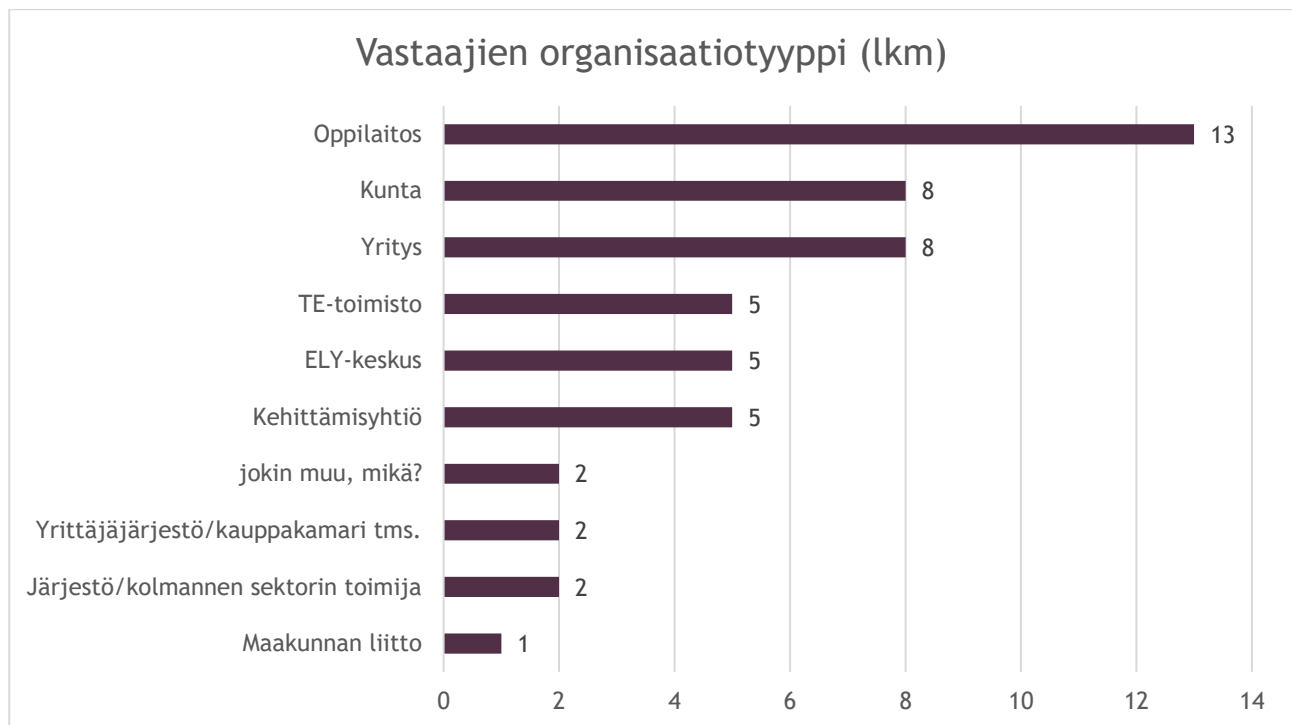
Suositus 4. Yhteistyötä osaamistiedon pohjalta tehtävien tulkintojen ja jatkotoimenpiteiden suunnittelun suhteen tulee alueen toimijoiden välillä tiivistää ja luoda asiaan tarvittavia foorumeita/alustoja.

Yhteisen toimintamallin kehittämisessä on syytä huomioida muilla alueilla ja valtakunnallisesti tehtävä osaamistiedon keräämisen ja hyödyntämisen kehittämistyö erityisesti päällekkäisen työn välttämiseksi sekä oppien ja kokemusten sekä tietojen saamiseksi ja jakamiseksi.

Suositus 5. Alueen osaamistiedon tuottaminen ja hyödyntäminen on syytä kytkeä valtakunnalliseen osaamistiedon tuottamiseen ja hyödyntämisen toimintaan sekä edistää valtakunnallisesti riittävän yhdensuuntaista toimintaa asian suhteen.

Liitteet

Liite 1. Kyselyn vastaajien taustatiedot

Organisaation toiminta-alue (lkm)

